[2018] 4 ਐੱਸ.ਸੀ.ਆਰ.

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਕਾਂਤ ਤਾਮਰਾਕਰ

ਬਨਾਮ

ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ

(2018 ਦੀ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲ ਨੰ. 470)

ਮਾਰਚ 28, 2018

[ਆਦਰਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੋਇਲ ਅਤੇ ਉਦੈ ਉਮੇਸ਼ ਲਲਿਤ, ਜੇ.ਜੇ.]

ਭਾਰਤ ਦਾ ਸੰਵਿਧਾਨ:

ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 21 - ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ - ਅਪੀਲਕਰਤਾ-ਦੋਸ਼ੀ (ਮੁਕੱਦਮੇ ਦੀ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ) ਦੇ ਦੌਰਾਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ

ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਉਸਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣਾ - ਇਸ ਅਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਕਿ 10 ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਕਾਰਨ, ਜੇ ਉਹ ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਰਹੇ ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਪਾਅ ਅਰਥਹੀਣ ਹੋਵੇਗਾ - ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ: ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਇਨਕਾਰ - ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਕਲਾ ਦੇ ਅਧੀਨ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। 14 ਅਤੇ 21 - ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ - ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ - ਜ਼ਮਾਨਤ।

ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ

ਆਯੋਜਤ: 1. ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। [ਪਰਾ 16] [1110-F]

ਵਿਨੀਤ ਨਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ (1996) 2 SCC 199 :[1996] 1 SCR 1053; ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (2006) 8 SCC 1 : [2006] 6 Suppl. SCR 473 - 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕੀਤਾ। ਇਮਤਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. (2012) 2 SCC 688 : [2012] 1 SCR 779; ਅਨੀਤਾ ਕੁਸ਼ਵਾਹਾ ਬਨਾਮ ਪੁਸ਼ਪ ਸੂਡਾਨ (2016) 8 SCC 509 : [2016] 9 SCR 560 – ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

2.1 ਉਪਲਬਧ ਅੰਕੜੇ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ 16.29 ਲੱਖ ਕੇਸ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣੇ ਸਨ। 7.43 ਲੱਖ ਕੇਸ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ।

ਸਿਸਟਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਚੁੱਕੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹੋਰ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹੋਰ ਵਧਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਚਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਲਈ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਤੰਤਰ ਦੂਜੇ ਜੱਜਾਂ ਵਰਗਾ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਜਦਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਲੋੜ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ,
ਅਜਿਹੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਉਲਟ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਈ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। [ਪਰਾ 23] [1113-ਸੀ-ਈ; 1114-ਏ-ਬੀ]

2.2 ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ (1988) ਦੀ 124ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ "ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬਕਾਏ - ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਨਜ਼ਰ" ਸਿਰਲੇਖ ਵਿੱਚ, ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਵਧਦੀ ਅਪੀਲ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਅਤੇ ਘਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਹੈ। 272ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮੰਚ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੁਟੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪੀਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਕਤ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। [ਪਰਾ 28, 30] [1116-D, F-G]

2.3 ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੂਲ ਫੋਰਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਫੋਰਮ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੋ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮਲੀਮਥ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ. ਆਰਟੀਕਲ 227 ਉਪਾਅ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਵਿਗਾੜ ਜਾਂ ਪੇਟੈਂਟ ਗਲਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। [ਪਰਾ 31] [1117-ਏ-ਅ]

2.4 ਉਪਲਬਧ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਦਮਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮ ਕੰਮ ਦੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਮਾਤਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਲਈ, ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵਾਂ ਮੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪੀਲਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਵਿਵਹਾਰਕਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। [ਪਰਾ 32, 33] [1117-ਸੀ-ਡੀ]

2.5 ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ 24ਵੀਂ ਅਤੇ 272ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, *ਗੁਜਰਾਤ ਉਰਜਾ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਬਕਾਏ ਕਮੇਟੀ ਦੇ 8 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਜਾਂਚ ਕਰੋ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵੇਂ ਮੰਚ ਬਣਾ ਕੇ ਨਿਆਂਇਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। [ਪਰਾ 52] [1129-ਬੀ-ਸੀ]

ਗੁਜਰਾਤ ਊਰਜਾ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਿਟੇਡ ਬਨਾਮ ਐਸਾਰ ਪਾਵਰ ਲਿਮਟਿਡ (2016) 9 SCC 103: [2016] 5 SCR 101 – 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ। ਪੀ. ਰਾਮਚੰਦਰ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ (2002) 4 SCC 578; ਇਮਤਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. (2017) 3 SCC 658; ਅਖਰੀ ਬੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਐਮ.ਪੀ. (2001) 4 SCC 355 : [2001] 2 SCR 626; ਰਾਧੇ ਸ਼ਿਆਮ ਬਨਾਮ ਛਬੀ ਨਾਥ (2015) 5 SCC 423 : [2015] 3 SCR 197; ਸੀਤਾ ਰਾਮ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ. (1979) 2 SCC 656 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

3.1 ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਉਪਲਬਧ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭਰਨ 'ਤੇ ਵੀ ਤੁਰੰਤ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। 14ਵੇਂ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਾਲ 1958 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਲਈ ਬਿਹਤਰੀਨ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਹੋਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਘੋਖ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। [ਪਰਾ 34] [1117-E-F]

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਕਾਂਤ ਤਾਮਰਾਕਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

3.2 ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਧੀਆ ਉਪਲਬਧ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਕੀਤੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਤੇ ਮਿਆਰੀ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। [ਪੈਰਾ 35] [1118-ਸੀ-ਡੀ]

3.3 ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੀ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ, ਕਾਲਜੀਅਮ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਇੱਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਲਜੀਅਮ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਜਾਂ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਜਾਂ ਨੇਕ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵੱਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। [ਪਰਾ 39] [੧੧੨੧-ਈ-ਫ; 1122-ਏ]

3.4 ਜੇਕਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਥਾਈ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। **ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਆਨ-ਰਿਕਾਰਡ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਲਈ ਐਮਓਪੀ ਵਿੱਚ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਕਿ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇਗਾ, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਸਥਾਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿੱਥੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਹੋਣ ਤੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ ਵੀ ਮੁੱਖ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੋਣ ਉਪਲਬਧ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਡੇਟਾ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੋਚਣ, ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਔਖੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੇਟੈਂਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਸਿਸਟਮ ਸਥਿਰ ਜਾਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ।

ਜੱਜਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਪੜਤਾਲ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਮਾਪ ਅਤੇ ਆਚਰਣ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੁਝ ਸੁਤੰਤਰ ਫੁੱਲ-ਟਾਈਮ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਤੇ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੇ ਅੰਦਰ-ਅੰਦਰ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। . ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਇੱਕ ਪੂਰਣ-ਕਾਲੀ ਸੰਸਥਾ ਸਿਸਟਮ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਲੋੜ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਇਸਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 16 ਦਸੰਬਰ, 2015 ਦੇ ਐਨਜੇਏਸੀ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਐਮਓਪੀ ਕਾਲਜੀਅਮਾਂ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਂਦਾ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। [ਪਰਾ 40] [1122-B-F; 1123-ਏ]

3.5 ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 14ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, *** ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੱਜਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਮਿਤੀ 8 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਦੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬਕਾਏ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ, ਅਤੇ ਇਸ ਵਿਸ਼ੇ 'ਤੇ ਅਨੁਭਵ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਵਿਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ. [ਪਰਾ 52] [1129-ਡੀ-ਈ]

ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੱਜਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਯੂਨੀਅਨ (1992) 1 SCC 119 : [1991] 2 Suppl. SCR 206; ਮਲਿਕ ਮਜ਼ਹਰ ਸੁਲਤਾ (3) ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. v. ਯੂ.ਪੀ. ਪਬਲਿਕ ਸਰਵਿਸ ਕਾਮਨ ਅਤੇ ਆਰ.ਐਸ. (2008) 17 SCC 703; ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੱਜਾਂਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ UOI (2002) 4 SCC 247 : [2002] 2 SCR 712; **ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਐਡਵੋਕੇਟਸ-ਆਨ-ਰਿਕਾਰਡ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ (1993) 4 SCC 441 : [1993] 2 Suppl. SCR 659; ਧਾਰਾ 143 (1) ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ (1998) 7 SCC 739 : [1998] 2 Suppl. SCR 400; ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਆਨ-ਰਿਕਾਰਡ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (2016) 5 SCC 1 – 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ।

4. ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 245ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਸੰਕਲਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਕਿ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਹੋਵੇ।

ਜਵਾਬ: ਸ਼੍ਰੀ ਜਸਟਿਸ ਸੀ.ਐਸ.ਕਰਨਨ (2017) 7 SCC 1 - ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਕਾਂਤ ਤਾਮਰਾਕਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ
ਅਜਿਹੀ ਵਿਧੀ ਲੜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੱਜਾਂ ਲਈ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਮਾਪ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਅੰਦਰਖਾਤੇ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ
ਮਹਾਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਗਲਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਪਾਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਦੇ ਅਨੁਕੂਲ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਮਾਹਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਵਿਧੀ। [ਪਰਾ 41] [1123-ਸੀ-ਡੀ]

ਜਵਾਬ: ਸ਼੍ਰੀ ਜਸਟਿਸ ਸੀ.ਐਸ.ਕਰਨਨ (2017) 7 SCC 1 – ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ।5.1 ਬਾਰ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਕਰਤੱਵ ਨੂੰ ਹਰ ਦੂਜੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਕੁਝ ਥਾਵਾਂ 'ਤੇ ਲਗਾਤਾਰ ਹੜਤਾਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਜੋ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਰੁਕਾਵਟ ਬਣ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਕਾਰਨ ਦੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਹੜਤਾਲ ਨਾਲ, ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ। ਨਿਆਂਇਕ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਮਾਂ ਗੁਆਉਣ ਕਾਰਨ ਟੈਕਸ ਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨੁਕਸਾਨ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇਪਰੇਸ਼ਾਨੀ [ਪਰਾ ੪੨, ੪੪] [੧੧੨੩-ਈ-ਫ; 1124-ਬੀ]
5.2 ਕਿਉਂਕਿ ਹੜਤਾਲਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸਲਈ ਨਿਰਾਦਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਜੋ ਹੜਤਾਲਾਂ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਪਮਾਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਹੜਤਾਲ 'ਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹਰ ਮਤਾ ਅਪਮਾਨ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। [ਪਰਾ 50] [1128-ਡੀ]
5.3 ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ 266ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਕਿ ਵਕੀਲਾਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਰਹਿਣ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ **ਨੇ ਹੜਤਾਲਾਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਕਾਰਨ ਕੰਮਕਾਜੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ। [ਪਰਾ ੪੭] [੧੧੨੪-ਜੀ; 1125-ਏ]**

5.4 ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਹੜਤਾਲਾਂ/ਪ੍ਰਹੇਜ਼ਾਂ 'ਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਤਿਮਾਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਕੰਮ ਤੋਂ, ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਇਸਦੀ ਨਫ਼ਰਤ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ। ਅਦਾਲਤ, ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ/ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜਾਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਢੁਕਵੇਂ ਕਾਰਜ/ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਉਹਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉਚਿਤ ਵਚਨਬੱਧਤਾ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਹਾਈਕੋਰਟ ਵੱਲੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ
ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਹ ਇੱਕ ਤਿਮਾਹੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ/ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ, ਜੇਕਰ ਸਥਿਤੀ ਅਜਿਹੀ ਹੈ
ਵਾਰੰਟ [ਪਰਾ ੫੧] [੧੧੨੮-ਈ-ਹ; 1129-ਏ]

ਸਾਬਕਾ ਕੈਪਟਨ ਸ. ਹਰੀਸ਼ ਉੱਪਲ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਐਨ.ਆਰ. (2003) 2 SCC 45 : [2002] 5 Suppl. SCR 186; ਮਹੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ (2016) 8 SCC 335 – 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ।

ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ (1977) 4 SCC 291 : [1978] 1 SCR 385; ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਿਜੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ (2016) 6 SCC 1: [2016] 4 SCR 685 - ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

ਕੇਸ ਕਾਨੂੰਨ ਦਾ ਹਵਾਲਾ
[1978] 1 ਐਸਸੀਆਰ 385 ਪੈਰਾ 3 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
[1996] 1 SCR 1053 ਪੈਰਾ 6 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2006] 6 ਸਪਲ. SCR 473 ਪੈਰਾ 6 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2016] 4 ਐਸਸੀਆਰ 685 ਪੈਰਾ 8 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
[2016] 9 ਐਸਸੀਆਰ 560 ਪੈਰਾ 16 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
[2012] 1 SCR 779 ਪੈਰਾ 17 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
(2002) 4 SCC 578 ਪੈਰਾ 19 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
(2017) 3 SCC 658 ਪੈਰਾ 20 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਕਾਂਤ ਤਾਮਰਾਕਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ

[2001] 2 ਐਸਸੀਆਰ 626 ਪੈਰਾ 21 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
[2015] 3 ਐਸਸੀਆਰ 197 ਪੈਰਾ 26 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੰਦਾ ਹੈ
(1979) 2 SCC 656 ਪੈਰਾ 26 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ
[2016] 5 SCR 101 ਪੈਰਾ 29 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
[1991] 2 ਸਪਲ. SCR 206 ਪੈਰਾ 34 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2002] 2 SCR 712 ਪੈਰਾ 34 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
(2008) 17 SCC 703 ਪੈਰਾ 36 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
[1993] 2 ਸਪਲ. SCR 659 ਪੈਰਾ 36 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
[1998] 2 ਸਪਲ. SCR 400 ਪੈਰਾ 36 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
(2017) 7 SCC 1 ਨੇ ਪੈਰਾ 38 ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ ਹੈ
[1993] 2 ਸਪਲ. SCR 659 ਪੈਰਾ 40 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
[2002] 5 ਸਪਲ. SCR 186 ਪੈਰਾ 45 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ
(2016) 8 SCC 335 ਪੈਰਾ 52 'ਤੇ ਨਿਰਭਰ ਕਰਦਾ ਹੈ

ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ : 2018 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 470।
2009 ਦੀ ਕ੍ਰਿਮੀਨਲ ਅਪੀਲ ਨੰਬਰ 1823 ਵਿੱਚ ਜਬਲਪੁਰ ਦੀ ਪ੍ਰਿੰਸੀਪਲ ਸੀਟ, ਐਮ.ਪੀ. ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 03.05.2017 ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ ਆਦੇਸ਼ ਤੋਂ।
ਗੋਪਾਲ ਸੁਬਰਾਮਨੀਅਮ, ਸੀਨੀਅਰ ਐਡ. (ਏ. ਸੀ.), ਤਲਹਾ ਰਹਿਮਾਨ, ਪਵਨ ਭੂਸ਼ਣ, ਹਿਤੇਸ਼ ਸੈਣੀ, ਡਾ. ਅਜੇ ਕੁਮਾਰ, ਤੂਹੀਨ ਲਵਾਨੀਆ, ਮਹਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਨੰਦਲਾਲ ਕੁਮਾਰ ਮਿਸ਼ਰਾ, ਰਾਮ ਕਿਸ਼ੋਰ ਸਿੰਘ ਯਾਦਵ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਸੁਨੀਤਾ ਯਾਦਵ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ ਮਿਰਾਂਡਾ, ਕੌਸ਼ਲ ਯਾਦਵ, ਐਸ.ਐਸ. ਸ਼ਮਸ਼ੇਰੀ, ਸ਼੍ਰੀਮਤੀ. ਹਰੀ ਪ੍ਰਿਆ, ਐਮ.ਕੇ. ਮਰੋਰੀਆ, ਐਡਵੋਕੇਟ. ਦਿਖਾਈ ਦੇਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪਾਰਟੀਆਂ ਲਈ.
ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਆਦਰਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੋਇਲ, ਜੇ. 1 ਦੁਆਰਾ ਸੁਣਾਇਆ ਗਿਆ। ਛੁੱਟੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ। ਇਸ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ 2009 ਦੇ ਸੀਆਰਏ ਨੰਬਰ 1823 ਦੇ 3 ਮਈ, 2017 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਤਹਿਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ, ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਈ.
2. ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਧਾਰਾ 148, 302/149 ਆਈਪੀਸੀ ਦੇ ਤਹਿਤ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਜ਼ਾਵਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਉਮਰ ਕੈਦ ਦੀ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ ਗਈ ਹੈ। ਇਸਤਗਾਸਾ ਪੱਖ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, 23 ਜੂਨ, 2005 ਨੂੰ ਸਵੇਰੇ 11.30 ਵਜੇ, ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਸਹਿ-ਦੋਸ਼ੀ ਨਾਲ ਮਿਲ ਕੇ ਇੱਕ ਸ਼ਾਹਿਦ ਦਾ ਕਤਲ ਕੀਤਾ ਸੀ। ਦੋਸ਼ ਦੇ ਸਮਰਥਨ ਵਿੱਚ ਸਬੂਤਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੂੰ ਦੋਸ਼ੀ ਠਹਿਰਾਇਆ ਅਤੇ ਸਜ਼ਾ ਸੁਣਾਈ।

ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ ਜ਼ਮਾਨਤ ਲਈ ਅਰਜ਼ੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ। ਉਕਤ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਰੱਦ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਕ ਹੋਰ ਅਰਜ਼ੀ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਦੂਜੀ ਅਰਜ਼ੀ ਨੂੰ ਇਹ ਕਹਿ ਕੇ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਕਿ ਰਿਕਾਰਡ ਵਿਚ ਮੌਜੂਦ ਸਬੂਤ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ।

3. ਇਸ ਅਪੀਲ ਵਿਚ ਹਾਈਕੋਰਟ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਚੁਣੌਤੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਕਰਤਾ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿਚ ਸੀ ਅਤੇ ਜੇ ਉਸ ਨੂੰ ਰਹਿਣਾ ਹੈ ਤਾਂ ਅਪੀਲ ਦਾ ਉਪਾਅ ਅਰਥਹੀਣ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ।

ਸਜ਼ਾ ਦੀ ਪੂਰੀ ਮਿਆਦ ਲਈ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ। ਕਸ਼ਮੀਰਾ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ।

.ਮੁੱਦਾ

4. ਜਦੋਂ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਆਇਆ ਤਾਂ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਗਏ:

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾ ਦੀ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਦਸ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਉਸ ਨੂੰ ਨਾ ਤਾਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਮਿਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਸ ਦੀ ਅਪੀਲ 'ਤੇ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਹ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਸੀਂ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦੇ ਇੱਛੁਕ ਨਹੀਂ ਹਾਂ, ਅਸੀਂ ਇਸ ਸਵਾਲ ਤੱਕ ਸੀਮਤ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਪੀਲੀ ਫੋਰਮ 'ਤੇ ਅਪੀਲ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਸੁਧਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕਰੋ। ਕਨਵੀਨਰ, ਨੈਸ਼ਨਲ ਮਿਸ਼ਨ ਫਾਰ ਜਸਟਿਸ ਡਿਲੀਵਰੀ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸੁਧਾਰਾਂ ਨੂੰ ਵੀ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇ, ਭਾਵ ਸਕੱਤਰ ਜਸਟਿਸ - ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਵੀ।

ਸ਼੍ਰੀ ਗੋਪਾਲ ਸੁਬਰਾਮਣੀਅਮ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਸੀਨੀਅਰ ਵਕੀਲ ਜੋ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਮੌਜੂਦ ਹਨ, ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਿੱਤਰ ਵਜੋਂ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ।"

5. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਸਵਾਲ 'ਤੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਕਿ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੀ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਸਿੱਖਿਅਤ ਮਿੱਤਰਾਂ ਦੀਆਂ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ

6. ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਮੀਕਸ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਰਾਜ ਲਈ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਿਆਂ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਇੱਕ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਇਹ ਮਨੁੱਖੀ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵਵਿਆਪੀ ਘੋਸ਼ਣਾ ਪੱਤਰ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 10 ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਨਾਗਰਿਕ ਅਤੇ ਰਾਜਨੀਤਿਕ ਅਧਿਕਾਰਾਂ 'ਤੇ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਨਵੈਨਸ਼ਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 9 ਅਤੇ 14 ਦੇ ਤਹਿਤ ਵੀ ਮਾਨਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ।

. ਇਸ ਲਈ, ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਵਿਹਾਰਕ, ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਯੋਗ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਲੱਭਣ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਹੈ। ਸਾਲ 2014 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ 245ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਢੁਕਵੀਂ ਜੱਜ-ਸ਼ਕਤੀ ਦੀ ਗਣਨਾ ਕਰਨ ਦੇ ਢੰਗ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਉਣ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਵਿਨੀਤ ਨਰਾਇਣ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰੀ ਏਜੰਸੀਆਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਅਨੁਸਾਰ ਆਪਣੀਆਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨਿਭਾਉਣੀਆਂ ਚਾਹੀਦੀਆਂ ਹਨ। ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਸਿੰਘ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਵਿਗਿਆਨਕ, ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਗੁਣਵੱਤਾ ਦੀ ਜਾਂਚ ਲਈ ਪੁਲਿਸ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਣ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਸੰਯੁਕਤ ਰਾਜ ਸਪੀਡੀ ਟ੍ਰਾਇਲ ਐਕਟ, 1974 ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੇ ਕਦਮਾਂ ਲਈ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਵਿੱਚ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਧਾਰਾ 167 ਸੀ.ਆਰ.ਪੀ.ਸੀ. ਦੇ ਤਹਿਤ ਚਾਰਜਸ਼ੀਟਾਂ ਦਾਇਰ ਕਰਨਾ। ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਬਕਾਏ ਗਰਿੱਡ ਦੇ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। 1996 ਦੀ ਵੁਲਫ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਰੋਜ਼ਾਨਾ ਸਹੀ ਨਿਆਂਇਕ ਅੰਕੜੇ ਤਿਆਰ ਕਰਨ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ।

ਆਧਾਰ. ਗਰਿੱਡ ਨੂੰ ਗਰੀਬਾਂ ਅਤੇ ਪਛੜੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕੇਸ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਭਿਆਸਾਂ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ. ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਬਾਰੇ ਕੈਂਡੀਅਨ ਸਥਾਈ ਸੈਨੇਟ ਕਮੇਟੀ ਨੇ 'ਦੇਰੀ ਕਰਨਾ ਨਿਆਂ ਇਜ਼ ਡੈਨੀਇੰਗ ਜਸਟਿਸ' ਸਿਰਲੇਖ ਵਾਲੀ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕਿਹਾ ਕਿ "ਮਜ਼ਬੂਤ ਕੇਸ ਅਤੇ ਕੇਸ ਪ੍ਰਵਾਹ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਘਾਟ ਸ਼ਾਇਦ ਦੇਰੀ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਣ ਵਾਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਕਾਰਕ ਹੈ"। ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਵੇਲਜ਼ ਵਿੱਚ, ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਅਪੀਲੀ ਦੋਵਾਂ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸਾਰੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰੀ-ਟਰਾਇਲ ਕੇਸ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸਰਗਰਮ ਕੇਸ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ:

"(i) ਅਸਲ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਪਛਾਣ;

(ii) ਨਿਸ਼ਚਤਤਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨਾ ਕਿ ਕੀ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਕਿਸ ਦੁਆਰਾ, ਅਤੇ ਕਦੋਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਲਈ ਸਮਾਂ-ਸਾਰਣੀ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਸੈਟਿੰਗ ਦੁਆਰਾ;

(iii) ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਦੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨਾ ਅਤੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪਾਲਣਾ;

(iv) ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਨਿਰਾਸ਼ ਕਰਨਾ, ਇੱਕੋ ਮੌਕੇ 'ਤੇ ਕੇਸ ਦੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣਾ, ਅਤੇ ਬੇਲੋੜੀ ਸੁਣਵਾਈ ਤੋਂ ਬਚਣਾ;

(v) ਭਾਗੀਦਾਰਾਂ ਨੂੰ ਕੇਸ ਦੀ ਪ੍ਰਗਤੀ ਵਿੱਚ ਸਹਿਯੋਗ ਕਰਨ ਲਈ ਉਤਸ਼ਾਹਿਤ ਕਰਨਾ, ਅਤੇ

(vi) ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨਾ।

7. ਇੰਗਲੈਂਡ ਅਤੇ ਵੇਲਜ਼ ਵਿੱਚ ਕੇਸ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਪਰਾਧਿਕ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਵੀ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

8. ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਮੀਕਸ ਨੇ ਅੱਗੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਬਰੀ ਕਰਨ ਦੀਆਂ ਕੋਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਅਪੀਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੇਲੋੜੀ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਪੰਜਾਬ ਰਾਜ ਬਨਾਮ ਬ੍ਰਿਜੇਸ਼ਵਰ ਸਿੰਘ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਨਿਰਪੱਖ ਅਤੇ ਪਾਰਦਰਸ਼ੀ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਸਮਰੱਥ ਸਰਕਾਰੀ ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ।

.

9. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਜੱਜ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਹਟਾਉਣ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਰਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਲੰਬਿਤ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਐਡਹਾਕ ਜੱਜ ਨਿਯੁਕਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

10. ਜਿੱਥੇ ਕਿਤੇ ਵੀ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੈ, ਉਸ ਨੂੰ ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਸਮਕਾਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਸੰਚਾਲਨ ਅਤੇ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਲਈ ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਦਾਇਰ ਹੁੰਦੇ ਹੀ ਸਾਰੇ ਕਾਗਜ਼ਾਂ ਦੀ ਇਲੈਕਟ੍ਰਾਨਿਕ ਕਾਪੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਟ੍ਰੈਫਿਕ ਅਪਰਾਧਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ ਅਤੇ ਸੰਖੇਪ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਬੂਤ ਵੀਡਿਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਰਿਕਾਰਡ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਡਾਕਟਰਾਂ ਅਤੇ ਤਫ਼ਤੀਸ਼ੀ ਅਫ਼ਸਰਾਂ ਲਈ ਜੋ ਬਾਹਰੀ ਨੌਕਰੀ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਸਰਕਾਰੀ ਡਿਊਟੀਆਂ ਵਿੱਚ ਰੁੱਝੇ ਹੋਏ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਸਰੀਰਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਆਉਣਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਬਾਰ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਪੁਲਿਸ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੇ ਸੱਭਿਆਚਾਰ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਮੁਲਤਵੀ ਹੋਣ ਤੋਂ ਬਚਣ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸਮਾਂ ਸਾਰਣੀ ਬਣਾਈ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਪਾਲਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇ।

<u>ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਦੀਆਂ ਸਬਮਿਸ਼ਨਾਂ</u>

11. ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਕੰਪਿਊਟਰੀਕਰਨ, ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਵਾਧਾ, ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ੀ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਵਾਲੇ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨੀਤੀ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨਕ ਉਪਾਵਾਂ ਸਮੇਤ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਬਿਹਤਰ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਕੇ ਬਕਾਏ ਅਤੇ ਪੈਂਡੈਂਸੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਇੱਕ ਤਾਲਮੇਲ ਵਾਲੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪਣਾਈ ਹੈ। ਅਤੇ ਮਨੁੱਖੀ ਸਰੋਤ ਵਿਕਾਸ 'ਤੇ ਜ਼ੋਰ ਦਿੱਤਾ। ECourts ਮਿਸ਼ਨ ਮੋਡ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਕੰਪਿਊਟਰਾਈਜ਼ਡ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਵਧਾ ਕੇ 16,089 ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਮੰਤਵ ਲਈ 1,670 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਵੀਡੀਓ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਦੀ ਸਹੂਲਤ 500 ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਜੇਲ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਚਾਲੂ ਕੀਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਨੈਟਿਨਲ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਡੇਟਾ ਗਰਿੱਡ ਕੋਲ 6.36 ਕਰੋੜ ਫੈਸਲੇ ਅਤੇ 2.5 ਕਰੋੜ ਬਕਾਇਆ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਜਾਣਕਾਰੀ ਹੈ। 5.24 ਕਰੋੜ ਆਰਡਰ/ਫੈਸਲੇ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਨ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਕਾਂਤ ਤਾਮਰਾਕਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ [ਆਦਰਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੋਇਲ, ਜੇ.]

ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਦੇ ਵਿਕਾਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਸਪਾਂਸਰਡ ਸਕੀਮ (ਸੀਐਸਐਸ) ਤਹਿਤ ਕੁੱਲ 5956 ਕਰੋੜ ਰੁਪਏ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਹਨ।
ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਲਈ ਸਹੂਲਤਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਜੱਜਾਂ/ਨਿਆਇਕ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਲਈ 17,576 ਕੋਰਟ ਹਾਲ ਅਤੇ 14,363 ਰਿਹਾਇਸ਼ੀ ਰਿਹਾਇਸ਼ ਉਪਲਬਧ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ 2,852 ਕੋਰਟ ਹਾਲ ਅਤੇ 1,622 ਮਕਾਨ ਉਸਾਰੀ ਅਧੀਨ ਹਨ। 14ਵੇਂ ਵਿੱਤ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 4,144 ਕਰੋੜ ਦੀ ਲਾਗਤ ਨਾਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਪਰਾਧਾਂ ਲਈ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਲਈ 1800 ਫਾਸਟ ਟਰੈਕ ਅਦਾਲਤਾਂ (ਐਫਟੀਸੀ) ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਕੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦਾ ਸਮਰਥਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਅਤੇ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਮਤੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਰਾਜ ਅਤੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦਰਮਿਆਨ ਸੰਸਥਾਗਤ ਵਿਧੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਈ-ਕੋਰਟ ਮਿਸ਼ਨ ਮੋਡ ਪ੍ਰੋਜੈਕਟ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਹਨ। ਸੀਆਰਪੀਸੀ ਦੀ ਧਾਰਾ 436ਏ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਤੇ ਅੰਡਰ-ਟਰਾਇਲ ਸਮੀਖਿਆ ਕਮੇਟੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ। ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਲਤਾਂ, ਵਪਾਰਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਐਕਟ, 2015 ਦੇ ਵਪਾਰਕ ਅਪੀਲੀ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਨੂੰ ਵਪਾਰਕ ਡਿਵੀਜ਼ਨ ਅਤੇ ਵਪਾਰਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਨੂੰ ਸੁਚਾਰੂ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸੂਚਿਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਰਬਿਟਰੇਸ਼ਨ ਐਂਡ ਕੰਸੀਲੀਏਸ਼ਨ ਐਕਟ, 1996 ਅਤੇ ਨੈਗੋਸ਼ੀਏਬਲ ਇੰਸਟਰੂਮੈਂਟਸ ਐਕਟ, 1881 ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਅਪ੍ਰੈਲ, 2015 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੇ ਮਤੇ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਬਕਾਏ ਕਮੇਟੀਆਂ ਦਾ ਗਠਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਲੰਬਿਤ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਬੈਕਲਾਗ ਨੂੰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ। ਪੰਜ ਸਾਲ. ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੈਂਡਿੰਗ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਲਈ ਬਕਾਏ ਕਮੇਟੀ ਦਾ ਗਠਨ ਵੀ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਨੈਸ਼ਨਲ ਲੀਗਲ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਅਥਾਰਟੀ ਗਰੀਬਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਲਈ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਹੈ। ਲੋਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਆਯੋਜਨ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਜਨਤਕ ਉਪਯੋਗੀ ਲੋਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਰਣੇ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿਰਣੇ ਦੀ ਲੋੜ ਨਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਸਮਝੌਤੇ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਸਰਕਾਰ ਨੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਨਿਆ ਮਿੱਤਰਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਲਈ ਯੋਜਨਾ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਹੈ।

12. ਸਿੱਖਿਅਤ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਕਿ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਹੋਰ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਬਿਹਤਰ ਤਾਲਮੇਲ ਅਤੇ ਯੋਜਨਾਬੰਦੀ ਦੁਆਰਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਵੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਢੁਕਵੀਂ ਪੜਤਾਲ ਕਰਕੇ, ਅਪੀਲ ਲਈ ਛੁੱਟੀ ਜਾਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਵੀ ਸੰਖੇਪ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਬੋਝ ਘਟੇਗਾ।

13. ਅਸੀਂ ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਮੀਕਸ ਲਈ ਆਪਣੀ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ
ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਕੀਮਤੀ ਸਹਾਇਤਾ ਲਈ ਜਾਣਿਆ।

ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ

14. ਭਾਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਹੱਲ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ, ਸਿੱਖਿਅਕ ਅਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਅਟਾਰਨੀ ਜਨਰਲ ਨੇ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੰਬੋਧਨ ਕੀਤਾ। ਅਸੀਂ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਦੇ ਕੁਝ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਪਹਿਲੂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਸੁਣਵਾਈ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦਾ ਅਨਿੱਖੜਵਾਂ ਅੰਗ ਹਨ। ਪਹਿਲਾ ਸਵਾਲ ਜੋ ਅਸੀਂ ਵਿਚਾਰਨ ਲਈ ਉਠਾਉਂਦੇ ਹਾਂ ਉਹ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਕੀ, ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਅਤੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਮਾਤਰਾ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਉਮੀਦ ਵਾਸਤਵਿਕ ਹੈ ਜਾਂ ਨਿਆਂਇਕ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ? . ਦੂਜਾ, ਜਦੋਂ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਜੁੜਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ, ਕੀ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ? ਤੀਜਾ, ਸਰਵੋਤਮ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਧਰਮੀ ਆਚਰਣ ਲਈ, ਤਕਨਾਲੋਜੀ ਦੇ ਰੁਜ਼ਗਾਰ ਸਮੇਤ, ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਭਿਆਸਾਂ ਦੀ ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨ ਲਈ ਕੀ ਵਿਧੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਚੌਥਾ, ਵਾਰ-ਵਾਰ ਹੜਤਾਲਾਂ ਲਈ ਬੇਲੋੜੀ ਕਿਵੇਂ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਠੀਕ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

15. ਅਸੀਂ ਸੁਚੇਤ ਹਾਂ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਮੁੱਦੇ ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੀਤੀਗਤ ਮਾਮਲੇ ਹਨ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਪੁਨਰਗਠਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਅਤੇ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾਣਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ ਵਿਸ਼ਾ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤਾਂ ਦਾ ਧਿਆਨ ਖਿੱਚਣ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਇਸ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸਮੱਸਿਆ ਨੂੰ ਦੇਖਣ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੀ, ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਛੱਡ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

16. ਇਸ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਵਿਵਾਦ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ ਕਿ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਅਨੁਛੇਦ 14 ਅਤੇ 21 ਦੇ ਤਹਿਤ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਹਿੱਸਾ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਲਈ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ ਕਿ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਨੂੰ ਇੱਕ ਸਪੱਸ਼ਟ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਵਜੋਂ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

.

17. ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਕਈ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਮਤਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਯੂ.ਪੀ.6 ਦੇ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਇਹ ਮੁੱਦਾ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਸਟੇਅ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਕ ਰਿਪੋਰਟ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ 'ਤੇ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ:

(a) ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ 9% ਕੇਸ ਸਟੇਅ ਆਰਡਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 20 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੂਰੇ ਕਰ ਚੁੱਕੇ ਹਨ।
(ਬੀ) ਲਗਭਗ 21% ਕੇਸਾਂ ਨੇ ਦਸ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਪੂਰਾ ਕਰ ਲਿਆ ਹੈ।
(c) ਪ੍ਰਤੀ ਕੇਸ ਔਸਤ ਬਕਾਇਆ (ਸਟੇਅ ਆਰਡਰ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ 26-7-2010 ਤੱਕ ਗਿਣਿਆ ਗਿਆ) ਲਗਭਗ 7.4 ਸਾਲ ਹੈ।
(d) ਚਾਰਜਸ਼ੀਟ ਸਭ ਤੋਂ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੜਾਅ ਵਜੋਂ ਪਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਦੇ ਅਧੀਨ ਆਉਣ ਵਾਲੇ ਲਗਭਗ 32% ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਰੋਕਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਗਲੇ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਪੜਾਅ 'ਹਾਜ਼ਰ' ਅਤੇ 'ਸੰਮਨ' ਪਾਏ ਗਏ ਹਨ, ਹਰੇਕ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਕੁੱਲ ਗਿਣਤੀ ਦਾ 19% ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਜੇਕਰ 'ਦਿੱਖ' ਅਤੇ 'ਸੰਮਨ' ਨੂੰ ਪਰਿਵਰਤਨਯੋਗ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਉਹ ਸਮੂਹਿਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੱਧ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਟੇਅ ਆਰਡਰ ਲਈ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਹੋਣਗੇ।

18. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਦੇਰੀ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਲਈ ਵਾਧੂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀਕੋਣ ਨਾਲ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ।

19. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜੁਲਾਈ, 2014 ਵਿੱਚ ਦਿੱਤੀ ਆਪਣੀ 245ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ ਅਤੇ ਕਾਡਰ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਸਿਸਟਮ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਡਿਲੀਵਰੀ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਮਰੱਥ ਸੀਭਾਰੀ ਬੈਕਲਾਗ ਕਾਰਨ ਨਿਆਂ ਜਿਸ ਲਈ ਜੱਜ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਕੁਝ ਦੇਸ਼ਾਂ ਵਿੱਚ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਪੀ. ਰਾਮਚੰਦਰ ਰਾਓ ਬਨਾਮ ਕਰਨਾਟਕ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਲਾਜ਼ਮੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਹੱਕ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗੈਰ-ਬਾਈਡਿੰਗ ਡਾਇਰੈਕਟਰੀ ਦਿਸ਼ਾ-ਨਿਰਦੇਸ਼ ਅਪਣਾਏ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 14ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਨੇ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਸੀ ਜਿਸ ਨੂੰ ਬਾਅਦ ਦੀਆਂ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਦੁਹਰਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਲੀਮਥ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨਿਯਮ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਦੋ ਸਾਲ ਦੀ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੀ ਵਰਤੋਂ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਿਸਟਮ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਬਕਾਏ ਨੂੰ ਮਾਪਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਿਆਂ ਦੇ ਉਦੇਸ਼ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕੇਸ ਖਾਸ ਸਮਾਂ ਸਾਰਣੀ ਅਪਣਾਈ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਇੱਕ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੰਬਿਤ ਸਾਰੇ ਕੇਸਾਂ ਨੂੰ ਬੈਕਲਾਗ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਸ਼੍ਰੇਣੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਤਿੰਨ ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ ਬੈਕਲਾਗ ਹੋਏ ਸਾਰੇ ਕੇਸ ਅਤੇ ਮੌਜੂਦਾ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਫੈਸਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕਰਨ ਲਈ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਤਰੀਕਿਆਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਤਾਂ ਜੋ ਸੰਭਾਵਿਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾ ਦੇ ਅੰਦਰ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਸੰਸਥਾ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ ਅਤੇ ਨਾਲ ਹੀ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਬਕਾਇਆਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ। ਵੱਡੀਆਂ ਅਸਾਮੀਆਂ ਅਤੇ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇਖੀ ਗਈ ਸਮੱਸਿਆ ਵਿੱਚੋਂ ਇੱਕ ਸੀ।

ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਬਕਾਏ ਨਾ ਸਿਰਫ਼ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਗੋਂ ਪੂਰੇ ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਸੀ। ਜੇਕਰ ਹੇਠਲੀ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਧਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਮਾਮਲਾ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਲਟਕਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਢੁਕਵਾਂ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚਾ ਅਤੇ ਸਹਾਇਕ ਸਟਾਫ ਵੀ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਸੀ। ਚੰਗੇ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਭਿਆਸਾਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸਮਾਂਬੱਧਤਾ ਅਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਬੈਂਚ ਮਾਰਕ ਬਾਰੇ ਵੀ ਚਰਚਾ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਬੈਕਲਾਗਡ ਹਨ ਅਤੇ ਨਵੀਆਂ ਫਾਈਲਾਂ ਨਾਲ ਤਾਲਮੇਲ ਰੱਖਣ ਦੇ ਯੋਗ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਕਿਸਮਾਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਲਈ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਜੱਜਾਂ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਪੱਸ਼ਟ ਉਮੀਦਾਂ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀਆਂ, ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਦੇਰੀ ਲਈ ਬਹੁਤ ਘੱਟ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਹੋਵੇਗੀ।

20. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇਮਤਿਆਜ਼ ਅਹਿਮਦ ਬਨਾਮ ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਅਤੇ ਓ.ਆਰ.ਐਸ. ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਇਸ ਵਿੱਚ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਕਾਡਰ ਦੀ ਤਾਕਤ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ ਸਨ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਲਈ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਅਤੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਲਈ ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਦਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

<u>ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਲੰਬਿਤ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸਾਂ ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅੰਦਰ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ - ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਘਟਾਉਣ ਬਾਰੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।</u>

21. ਅਖ਼ਤਰੀ ਬੀ ਬਨਾਮ ਰਾਜ ਦੇ ਐਮ.ਪੀ.10 ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਮੁੱਖ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੰਬਿਤ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਤੁਰੰਤ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

22. ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਅਪ੍ਰੈਲ, 2016 ਵਿੱਚ ਹੋਈ ਮੁੱਖ ਮੰਤਰੀਆਂ ਅਤੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਦੀ ਸਾਂਝੀ ਕਾਨਫਰੰਸ ਦੁਆਰਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਅਤੇ ਇਸਨੂੰ ਹੱਲ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ:

"8. ਦੇਰੀ ਅਤੇ ਬਕਾਏ ਕਮੇਟੀ:

ਇਸ ਦਾ ਹੱਲ ਕੀਤਾ
(i) ਸਾਰੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੰਬਿਤ ਪਏ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਲਈ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਤਰਜੀਹ ਦੇਣਗੀਆਂ;
(ii) ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜਿੱਥੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੰਬਿਤ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਬਕਾਏ ਕੇਂਦਰਿਤ ਹਨ, ਮਿਸ਼ਨ ਮੋਡ ਵਿੱਚ ਉਹਨਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਦੇਣਗੀਆਂ;

(iii) ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਚਾਰ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲੰਬਿਤ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦਾ ਟੀਚਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਗੀਆਂ;
(iv) ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਲੰਬਿਤ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੰਦੇ ਹੋਏ, ਜਿੱਥੇ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਲਈ ਵਾਧੂ ਪ੍ਰੋਤਸਾਹਨ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ; ਅਤੇ
(v) ਕੇਸ-ਪ੍ਰਵਾਹ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਨਿਯਮਾਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਯਤਨ ਕੀਤੇ ਜਾਣ।

23. ਉਪਲਬਧ ਅੰਕੜੇ 11 ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹਨ ਕਿ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਇੱਕ ਗੰਭੀਰ ਚੁਣੌਤੀ ਬਣੀ ਹੋਈ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ 16.29 ਲੱਖ ਕੇਸ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣੇ ਸਨ। 7.43 ਲੱਖ ਕੇਸ 10 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣੇ ਸਨ। ਕਿਉਂਕਿ ਮੌਜੂਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਆਪਣੇ ਆਪ ਵਿੱਚ ਨਵੇਂ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਵਿੱਚ ਹੋਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਸੀਮਾ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਵਧਾਈ ਜਾ ਸਕਦੀ। ਸਿਸਟਮ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਵਧਦੀ ਗਿਣਤੀ, ਬੁਨਿਆਦੀ ਢਾਂਚੇ ਅਤੇ ਹੋਰ ਕਦਮਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਵਧਣ ਕਾਰਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਕੰਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਹੋਰ ਵਧਣ ਦੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਸੀ। ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਨਾ ਹੀ ਕਾਫ਼ੀ ਨਹੀਂ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਵੀ ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਚਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਲਈ ਨਵੇਂ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਏ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਲਈ ਨਿਗਰਾਨੀ ਦਾ ਤੰਤਰ ਦੂਜੇ ਜੱਜਾਂ ਵਾਂਗ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਅਜਿਹੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਰੇ ਕੋਈ ਸ਼ੱਕ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ, ਅਜਿਹੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿਰੋਧੀ ਲਾਭਕਾਰੀ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਜੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸੌਂਪੇ ਜਾ ਰਹੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮਾਤਰਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਕਰਨ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਵਧਾਈ ਜਾਣੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਇਸਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਲੱਭਣਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ।

---

11 ਕਿਰਪਾ ਕਰਕੇ ਕੋਰਟ ਨਿ News ਜ਼ ਨੂੰ ਵੇਖੋ - ਅਕਤੂਬਰ -1 ਦਸੰਬਰ, 2016 ਦਾ ਸੁਪਰੀਮ-ਦਸੰਬਰ, 2016 SCC 261 – ਪੈਰਾ 78 " ... ...ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਨੂੰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਦਾ ਕੰਮ ਸੌਂਪਿਆ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਲਈ, ਇਸਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸ਼ਕਤੀ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਿਤ ਸ਼ਕਤੀ ਦੇ ਸੰਤੁਲਨ ਨੂੰ ਕਾਇਮ ਰੱਖਿਆ ਜਾਵੇ ਅਤੇ ਇਹ ਕਿ ਵਿਧਾਨ ਸਭਾ ਅਤੇ ਕਾਰਜਪਾਲਿਕਾ ਆਪਣੇ ਕਾਰਜਾਂ ਦੇ ਸੰਚਾਲਨ ਵਿੱਚ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਾ ਕਰਨ। ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਪੇਸ਼ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਾਨੂੰਨੀ ਸ਼ੁੱਧਤਾ ਅਤੇ ਨਿਆਂਇਕ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਦੇ ਸਖਤ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ। ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਸੁਰੱਖਿਆ ਉਪਾਅ ਜੋ ਉੱਚ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਂਦੇ ਹਨ, ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਜਾਂ ਆਮ ਕਾਨੂੰਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਣਾਏ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਨੂੰ ਚਲਾਉਣ ਵਾਲੇ ਜੱਜਾਂ ਲਈ ਉਪਲਬਧ ਨਹੀਂ ਹਨ। ...

ਇਹ ਤੱਥ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਗਿਣਤੀ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਹਨ, ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਯੋਗ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜੀਂਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਮੁਸ਼ਕਲ ਹੈ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਕੰਮ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਤੀ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਾਉਣਾ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ 'ਤੇ ਬੋਝ ਨਹੀਂ ਪਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ।

24. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬਕਾਏ ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਅਤੇ ਬਕਾਇਆਂ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ। ਇਹ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਬਿਹਤਰ ਨਿਗਰਾਨੀ, ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਅਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਵਰਗੇ ਹੋਰ ਕਦਮ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮਦਦ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਕੰਮ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਖੜ੍ਹਾ ਹੈ। ਲੰਬਿਤ ਅਤੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਵਿੱਚ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਖਾਂਦਾ, ਕਮੇਟੀ ਨੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਨਿਰਮਾਣ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਟੀਚੇ ਲਈ ਲੋੜੀਂਦੀਆਂ ਵਿਧਾਨਿਕ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਸਮੇਤ ਨਿਆਂਇਕ ਸੁਧਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁੱਦਿਆਂ ਦੀ ਪੜਚੋਲ ਕਰਨ ਲਈ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ। ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, 8 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਨੂੰ ਹਿੱਸੇਦਾਰਾਂ ਨਾਲ ਮੀਟਿੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ। ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਮੁੱਦੇ ਸਨ;

“i) ਦੀਵਾਨੀ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਂ ਤੋਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ।
ii) ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਭੀੜ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ।
iii) ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਵਿਧੀ।
iv) ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀਡੀਓ ਰਿਕਾਰਡਿੰਗ ਅਤੇ ਕਾਨਫਰੰਸਿੰਗ ਅਤੇ ਜਾਂਚ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਦੁਆਰਾ ਵੀਡੀਓ ਜਾਂਚ।
v) ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ।
vi) ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਅਤੇ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਧੀਨ।”

.

25. ਉਕਤ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਨੂੰ ਦੁਬਾਰਾ ਬਣਾਉਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ। ਇੱਕ ਸੁਝਾਅ ਇਹ ਸੀ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤੇ ਗਏ ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਚਾਰਾਂ ਨੂੰ ਬਦਲਵੇਂ ਮੰਚਾਂ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀਆਂ ਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਸਥਾਪਤ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਪੀਲਾਂ ਦੀਆਂ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ, ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸੀਨੀਅਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਤੋਂ ਲਏ ਗਏ ਹਨ ਅਤੇ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਵਿਧੀ ਰਾਹੀਂ ਬਾਰ ਤੋਂ ਸਿੱਧੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਭਰਤੀ ਕੀਤੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਫੈਸਲੇ ਅੰਤਿਮ ਹੋਣਗੇ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਕਾਂਤ ਤਾਮਰਾਕਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ [ਆਦਰਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੋਇਲ, ਜੇ.]

26. ਇੱਕ ਸਮਰੱਥ ਕਨੂੰਨ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਦੇ ਤਹਿਤ ਰਾਜ, ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ, ਸਾਰੀਆਂ ਜਾਂ ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਨੂੰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਤੋਂ ਬਦਲਵੇਂ ਮੰਚ ਵਿੱਚ ਤਬਦੀਲ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

---------- ----------

14 8 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਨੂੰ ਹੋਈ ਬਕਾਏ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਮੀਟਿੰਗ ਦੇ ਮਿਨਟਸ ਤੋਂ ਸੰਬੰਧਤ ਅੰਸ਼: "ਉਪਲੱਬਧ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸਾਂ ਦੀ ਲੰਬਿਤ ਪੈਂਡੈਂਸੀ ਕੁੱਲ ਪੈਂਡੈਂਸੀ ਦੇ 40% ਤੋਂ ਵੱਧ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂਅਤੇ ਪੰਜ ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਵਧ ਰਹੇ ਸਨ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਂ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਪੈਂਡਿੰਗ ਸਨ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਲਏ ਜਾਣ ਦੀ ਕੋਈ ਸੰਭਾਵਨਾ ਨਹੀਂ ਸੀ ਤਾਂ ਜੋ ਆਮ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਦੀਆਂ ਇੱਛਾਵਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ। ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਂ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸੰਸਥਾ ਨਾਲੋਂ ਘੱਟ ਸੀ। ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ, ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੰਭੀਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿੱਚ ਜਿੱਥੇ ਜ਼ਮਾਨਤ ਦੇਣਾ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਇੱਕ ਸੰਤੋਸ਼ਜਨਕ ਸਥਿਤੀ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੋਈ ਬਦਲ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਢਾਂਚਾਗਤ ਬਦਲ ਦੀ ਖੋਜ ਸਮੇਂ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜ ਸੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਪੀਲੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਦੇ ਹੋਰ ਖੇਤਰ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਦੂਜੀ ਅਪੀਲ, ਵਿਆਹ ਸੰਬੰਧੀ ਮਾਮਲੇ, ਦੁਰਘਟਨਾ ਦੇ ਦਾਅਵੇ ਦੇ ਕੇਸ, ਜ਼ਮੀਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੇ ਕੇਸ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ,ਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਲੰਬਿਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹੋਣ ਅਤੇ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਲਏ ਗਏ ਸਮੇਂ ਕਾਰਨ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਵੀ ਇਹੋ ਜਿਹੀਆਂ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਅੰਕੜੇ ਦੱਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜ਼ਿਆਦਾਤਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਪਟਾਰਾ ਸੰਸਥਾ ਤੋਂ ਘੱਟ ਸੀ ਅਤੇ 16.29 ਲੱਖ ਕੇਸ ਪੰਜ ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪੁਰਾਣੇ ਸਨ। 10 ਸਾਲ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇਸਾਂ ਦਾ ਅੰਕੜਾ 7.43 ਹੈਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਵਿੱਚ ਲੱਖਾਂ ਅਤੇ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ 20 ਲੱਖ ਤੋਂ ਵੱਧ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਢਾਂਚੇ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਇੰਜੀਨੀਅਰਿੰਗ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਸਿਰਫ ਮੁੱਖ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਾਂ ਨੂੰ ਪੂਰਾ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਦੋਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਪੀਲਾਂ ਜਾਂ ਹੋਰ ਵਿਧਾਨਕ ਕਾਰਜਾਂ ਨਾਲ ਨਿਪਟਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।ਅਪੀਲ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇੱਕ ਵਿਕਲਪਿਕ ਵਿਧੀ ਜੋ, ਲੜੀ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਜੱਜਾਂ ਤੋਂ ਉੱਚੀ ਹੋਵੇਗੀ ਪਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਹੇਠਾਂ ਹੋਵੇਗੀ। ਅਜਿਹੇ ਕਾਡਰ ਵਿੱਚ ਅੰਸ਼ਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਉੱਚ ਨਿਆਂਇਕ ਸੇਵਾ ਦੁਆਰਾ ਚੁਣੇ ਗਏ ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੱਦ ਤੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਭਰਤੀ ਵਿਧੀ ਦੁਆਰਾ ਬਾਰ ਤੋਂ ਚੁਣੇ ਗਏ ਮੈਂਬਰ ਸ਼ਾਮਲ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਬੈਂਚਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ/ਟੀਚੇ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਹਰੇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਬੈਂਚਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਲੰਬਿਤ ਅਪੀਲਾਂ ਜਾਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ ਦੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਅਜਿਹੇ ਬੈਂਚਾਂ ਨੂੰ ਟਰਾਂਸਫਰ ਕੀਤੀਆਂ ਜਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ, ਇਕਸਾਰਤਾ 'ਤੇ ਆਧਾਰਿਤਅਤੇ ਅਨੁਕੂਲਤਾ, ਅਪੀਲੀ ਬੈਂਚਾਂ ਦੇ ਮੈਂਬਰਾਂ ਨੂੰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਤਰੱਕੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਧਾਰਾ 226/227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਜਾਣ ਦਾ ਉਪਾਅ ਬਰਕਰਾਰ ਰਹੇਗਾ। ਕੁਝ ਭਾਗੀਦਾਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਇਹ ਖਦਸ਼ਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇੱਕ ਹੋਰ ਅਪੀਲੀ ਫੋਰਮ ਬਣਾਉਣ ਨਾਲ ਜ਼ਰੂਰੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹਾਈ ਦੇ 4 ਡਾਕੇਟ ਲੋਡ ਨੂੰ ਘੱਟ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ।ਅਦਾਲਤਾਂ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ। ਕਿਉਂਕਿ, ਮੌਜੂਦਾ ਰੁਝਾਨ ਨੂੰ ਦੇਖਦੇ ਹੋਏ, ਹਰ ਮੁਕੱਦਮੇ ਨੂੰ ਉੱਚ ਫੋਰਮ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੱਕ, ਜੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਤੱਕ ਨਹੀਂ ਪਹੁੰਚਾਇਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ. ਹਾਲਾਂਕਿ, ਧਾਰਾ 226/227 ਦੇ ਤਹਿਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਦਖਲਅੰਦਾਜ਼ੀ ਦਾ ਘੇਰਾ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੈ।

ਤੱਥਾਂ ਅਤੇ ਕਾਨੂੰਨ 'ਤੇ ਅਪੀਲ.

ਇਹ ਸਮਝਾਇਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਇਹ ਇੱਕ ਵਾਧੂ ਫੋਰਮ ਨਹੀਂ ਬਣਾਏਗਾ ਜਿਸ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਮੁਕੱਦਮੇ ਦਾ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਬਜਾਏ ਲੰਬਾ ਸਮਾਂ ਹੋਵੇਗਾ। ਧਾਰਾ 227 ਅਧੀਨ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਉਪਾਅ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪੀਲ ਤੋਂ ਵੱਖਰਾ ਸੀ।

27. ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸੁਝਾਵਾਂ ਵਿੱਚ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦਾ ਪੁਨਰਗਠਨ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ, ਸੂਚਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਐਕਟ (ਆਰ.ਟੀ.ਆਈ.) ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮਾਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਕੀ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿਰੁੱਧ ਔਨਲਾਈਨ ਸ਼ਿਕਾਇਤ ਨਿਵਾਰਣ ਵਿਧੀ, ਸਿਵਲ ਅਤੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਵਿਵਾਦਾਂ ਲਈ ਸੰਖੇਪ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਸ਼ਾਮਲ ਹਨ। ਕੁਝ ਸ਼੍ਰੇਣੀਆਂ 16. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਬਕਾਏ ਕਮੇਟੀ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੀਆਂ ਬਕਾਏ ਕਮੇਟੀਆਂ ਨਾਲ ਹੋਈ ਮੀਟਿੰਗ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵਿਚਾਰਿਆ ਗਿਆ।

28. ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ (1988) ਦੀ 124ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਜਿਸਦਾ ਸਿਰਲੇਖ ਹੈ "ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਬਕਾਏ – ਇੱਕ ਤਾਜ਼ਾ ਨਜ਼ਰ", ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜਿੱਥੇ ਵੀ ਸੰਭਵ ਹੋਵੇ, ਵਿਆਪਕ ਅਪੀਲ ਅਤੇ ਵਿਆਪਕ ਮੂਲ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਨੂੰ ਨਿਆਂ ਦੀ ਗੁਣਵੱਤਾ ਨੂੰ ਖਰਾਬ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਅਤੇ ਘਟਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਕਿ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਅਪੀਲਾਂ ਦੀ ਗਿਣਤੀ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣਾ, ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਕੰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਨੂੰ ਘਟਾਉਣ ਲਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਅਦਾਲਤਾਂ/ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲਾਂ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨਾ ਹੈ।

29. ਗੁਜਰਾਤ ਊਰਜਾ ਵਿਕਾਸ ਨਿਗਮ ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਐਸਾਰ ਪਾਵਰ ਲਿਮਿਟੇਡ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਸਿੱਧੀ ਅਪੀਲ ਦੇ ਪ੍ਰਬੰਧਾਂ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਨ ਦੀ ਇੱਛਾ ਵੀ ਵਿਚਾਰੀ ਗਈ ਸੀ। ਇਸ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਰਵਉੱਚ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵਿਲੱਖਣ ਭੂਮਿਕਾ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਵਾਧੂ ਬੋਝ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਅਣਚਾਹੇ ਸੀ। ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਸੀ।

30. 272ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ, ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨੂੰ ਚੁਣੌਤੀ ਦੇਣ ਦਾ ਮੰਚ ਅਪੀਲੀ ਟ੍ਰਿਬਿਊਨਲ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਕਿ ਫੈਸਲਾ ਅੰਤਿਮ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਜਾਂ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਰੁਟੀਨ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਕੋਈ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪੀਲ ਪ੍ਰਦਾਨ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਉਕਤ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ 'ਤੇ ਕੋਈ ਕਾਰਵਾਈ ਨਹੀਂ ਹੋਈ ਜਾਪਦੀ ਹੈ।

31. ਕਿਉਂਕਿ ਇੱਕ ਮੁਕੱਦਮੇ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਪੀਲ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰ ਕਿਸਮ ਦੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਨਿਰਪੱਖ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਹਿੱਸੇ ਮੰਨਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਇਸ ਲਈ ਮੂਲ ਫੋਰਮ ਅਤੇ ਇੱਕ ਅਪੀਲੀ ਫੋਰਮ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜੋ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਤੋਂ ਦੋ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਸਾਲ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਅਤੇ ਮਲੀਮਥ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੁਆਰਾ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਸੇ ਸਮੇਂ, ਉਪਚਾਰਾਂ ਦੀਆਂ ਕਈ ਪਰਤਾਂ ਨੂੰ ਖਤਮ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ. ਆਰਟੀਕਲ 227 ਉਪਾਅ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਮੁੱਖ ਤੌਰ 'ਤੇ ਹੈ ਇੱਕ ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਵਿਗਾੜ ਜਾਂ ਪੇਟੈਂਟ ਗਲਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ।

32. ਉਪਲਬਧ ਅੰਕੜਿਆਂ ਤੋਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਵੱਲੋਂ ਹੁਣ ਤੱਕ ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਸਾਰੇ ਕਦਮਾਂ ਨੇ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲਾਂ ਦੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਪਟਾਰੇ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਵਿੱਚ ਕੋਈ ਖਾਸ ਸੁਧਾਰ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਚੁੱਕੇ ਗਏ ਕਦਮ ਕੰਮ ਦੀ ਵਧੀ ਹੋਈ ਮਾਤਰਾ ਜਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਤਰ੍ਹਾਂ ਨਾਲ ਬੰਦ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਹਨ।

33. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਸਾਡਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੂੰ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੁਆਰਾ ਵਾਜਬ ਸਮੇਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਫੌਜਦਾਰੀ ਅਪੀਲਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਦਾ ਫੈਸਲਾ ਕਰਨਾ ਯੋਗ ਹੈ ਜਾਂ ਨਹੀਂ। ਜੇਕਰ ਨਹੀਂ, ਤਾਂ ਕੀ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਪੀਲਾਂ ਲਈ ਕੋਈ ਹੋਰ ਢੁਕਵਾਂ ਮੰਚ ਮੁਹੱਈਆ ਕਰਵਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੇ ਮੌਲਿਕ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨਾ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ ਜਾਂ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਠੀਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਗੁਜਰਾਤ ਉਰਜਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਗਏ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਨਿਯਮਤ ਕਾਨੂੰਨੀ ਅਪੀਲਾਂ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨ ਦੀ ਗੈਰ-ਵਿਵਹਾਰਕਤਾ ਦੇ ਮੁੱਦੇ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਉਪਲਬਧ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨਾਲ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨਾ।

34. ਉਪਰੋਕਤ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਕਦਮਾਂ 'ਤੇ ਤੁਰੰਤ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿੱਚ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਉਪਲਬਧ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨਾਲ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭਰਨਾ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। 14ਵੇਂ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਾਲ 1958 ਵਿੱਚ ਆਪਣੀ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਲਈ ਬਿਹਤਰੀਨ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਹੋਣ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੀ ਘੋਖ ਕੀਤੀ ਸੀ। ਇਸ ਨੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਪੱਧਰ ਦੇ ਮੁਕਾਬਲੇ ਅਤੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੁਆਰਾ ਚੋਣ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦਿੱਤਾ। ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੱਜਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ21 ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਭਾਰਤੀ ਸੰਘ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਜਲਦੀ ਤੋਂ ਜਲਦੀ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮਾਂਬੱਧ ਢੰਗ ਨਾਲ ਭਰਨ ਦਾ ਵੀ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਹੈ। ਲਾਗੂ ਨਿਯਮ ਵਿੱਚ ਸੋਧ ਕਰਕੇ ਭਰਤੀ ਦੀ ਇਕਸਾਰ ਵਿਧੀ ਅਪਣਾਉਣ ਦਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

35. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬਕਾਏ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਿਤੀ 8 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਦੇ ਮਿੰਟਾਂ 'ਤੇ ਭਰੋਸਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਉਪਲਬਧ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਨਾਲ ਸਾਰੀਆਂ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਭਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਵਿਧੀ ਪੇਸ਼ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ, ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਪੱਤਰ ਮਿਤੀ। 28 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਸਕੱਤਰ ਜਨਰਲ ਨੂੰ ਸੰਬੋਧਿਤ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਵਿਧੀ ਦੇ ਵਿਚਾਰ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਉਕਤ ਪੱਤਰ ਨੂੰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਤਤਕਾਲੀ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨੇ ਸੂਓ ਮੋਟੂ ਰਿੱਟ (ਸਿਵਲ) ਨੰ. 2017 ਦਾ 1 (ਮੁੜ: ਅਧੀਨ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਅਤੇ ਓਆਰਐਸ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਵਿਧੀ) ਅਤੇ ਨੋਟਿਸ ਜਾਰੀ ਕੀਤੇ ਗਏ ਸਨ। ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਮੀਕਸ ਨੇ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਵਿਧੀ 'ਤੇ ਇੱਕ ਨੋਟ ਦਿੱਤਾ ਜੋ ਕਿ 28 ਜੁਲਾਈ, 201724 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਸਾਰੇ ਰਾਜਾਂ ਅਤੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਸਰਕੂਲੇਟ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਹਾਲਾਂਕਿ, ਮਾਮਲਾ ਅਜੇ ਵੀ ਲੰਬਿਤ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਾਸ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਵਾਲੇ ਨਿਆਂਇਕ ਆਦੇਸ਼ 'ਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਤੋਂ ਗੁਰੇਜ਼ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਕਹਿਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਵਧੀਆ ਉਪਲਬਧ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਲੰਮਾ ਸਫ਼ਰ ਤੈਅ ਕਰੇਗੀ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਿਨਾਂ ਦੇਰੀ ਕੀਤੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣ ਤਾਂ ਜੋ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਤੇ ਮਿਆਰੀ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾ ਸਕੇ।

36. ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ, ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਤਬਾਦਲੇ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਧਾਰਾ 143(1) ਦੇ ਤਹਿਤ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਐਡਵੋਕੇਟ-ਆਨ-ਰਿਕਾਰਡ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪ੍ਰਧਾਨ ਸੰਦਰਭ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦਰਸਾਏ ਅਨੁਸਾਰ ਕਾਲਜੀਅਮ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੁਆਰਾ ਨਿਯੰਤਰਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੀ 99ਵੀਂ ਸੋਧ ਦੇ ਤਹਿਤ, ਉਕਤ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਨਿਆਂਇਕ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕਮਿਸ਼ਨ (ਐਨਜੇਏਸੀ) ਦੁਆਰਾ ਬਦਲਣ ਦੀ ਮੰਗ ਕੀਤੀ ਗਈ ਸੀ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਐਡਵੋਕੇਟਸ-ਆਨ-ਰਿਕਾਰਡ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਉਕਤ ਸੋਧ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ।

---------- ----------

“1. ਅਸੀਂ ਅਸਥਾਈ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਵਿਚਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਧੀਨ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੇ ਕੇਂਦਰੀਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੁਆਰਾ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸਾਡੇ ਮਿਤੀ 10.7.2017 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਵਿੱਚ ਉਚਿਤ ਢੰਗ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ ਅਜਿਹਾ ਲਗਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਉਲਝਣ ਅਜੇ ਵੀ ਬਰਕਰਾਰ ਹੈ. ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਸੰਭਾਵਿਤ ਗਲਤ-ਸੰਚਾਰ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਹੈ. ਇਸ ਲਈ, ਅਸੀਂ 10.7.2017 ਦੇ ਸਾਡੇ ਆਰਡਰ ਦੇ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਅਤੇ ਇਹ ਦਰਸਾਉਂਦੇ ਹੋਏ ਕਿ ਕਿਵੇਂ ਉਠਾਏ ਗਏ ਇਤਰਾਜ਼ ਸੰਤੁਸ਼ਟ ਹਨ, 'ਸੰਕਲਪ ਨੋਟ' ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਲਈ ਸ਼੍ਰੀ ਅਰਵਿੰਦ ਪੀ. ਦਾਤਾਰ, ਸਿੱਖਿਅਤ ਐਮੀਕਸ ਕਿਊਰੀ ਨੂੰ ਬੇਨਤੀ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਅਤੇ ਉਚਿਤ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। 'ਸੰਕਲਪ ਨੋਟ' ਹੋਵੇਗਾਇਸ ਕੇਸ ਦੇ ਰਿਕਾਰਡ 'ਤੇ ਰੱਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ, ਅਤੇ ਅਗਲੀ ਸੁਣਵਾਈ ਦੀ ਮਿਤੀ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ, ਰਾਜਾਂ ਜਾਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੀ ਨੁਮਾਇੰਦਗੀ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲਾਂ ਵਿਚਕਾਰ ਸਰਕੂਲੇਟ ਕੀਤਾ ਜਾਵੇਗਾ

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਕਾਂਤ ਤਾਮਰਾਕਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ [ਆਦਰਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੋਇਲ, ਜੇ.]

ਹਾਲਾਂਕਿ, ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਕਾਲਜੀਅਮ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਧਾਰੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਸੋਧ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਅਦਾਲਤ ਨੇ 16 ਅਕਤੂਬਰ, 2015 ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ:

---------- ----------

---

29 (2016) 5 SCC 1 – ਚੇਲਾਮੇਸ਼ਵਰ, ਜੇ – ਪੈਰਾ 1236; ਲੋਕੁਰ, ਜੇ - ਪੈਰਾ 969; ਕੁਰੀਅਨ, ਜੇ. - ਪੈਰਾ 990; ਗੋਇਲ, ਜੇ. – ਪੈਰਾ 1111 : 1236। ....ਉਪਰੋਕਤ ਦੋ ਸਿਰਫ ਅਜਿਹੇ ਕੇਸ ਨਹੀਂ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਸਿਸਟਮ ਫੇਲ੍ਹ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਇਹ ਜਨਤਕ ਰਿਕਾਰਡ ਦੀ ਗੱਲ ਹੈ ਕਿ ਪਿਛਲੇ 20 ਸਾਲਾਂ ਵਿੱਚ, ਕਾਲਜੀਅਮ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਆਉਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਇੱਕ ਨੰਬਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਕਾਲਜੀਆ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੌਲਿਜੀਅਮ ਦੁਆਰਾ ਰੱਦ ਕਰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਅਜਿਹੇ ਮਾਮਲੇ ਵੀ ਹਨ ਜਿੱਥੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੌਲਿਜੀਅਮ ਨੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੌਲਿਜੀਅਮ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਕਿਸੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਨਾਮ ਦੀਆਂ ਸਿਫ਼ਾਰਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਰੱਦ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਜਲਦੀ ਹੀ ਆਪਣੇ ਕਦਮ ਪਿੱਛੇ ਹਟ ਗਏ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਕਾਂ ਬਾਰੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੀਆਂ ਕਿਆਸਅਰਾਈਆਂ ਦੀ ਗੁੰਜਾਇਸ਼ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਸੀ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਕਰਨ ਲਈ ਕਾਲਜੀਅਮ ਨਾਲ ਤੋਲਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਸੀ। ਇੱਕ ਤੇਜ਼ ਵੋਲਟ ਚਿਹਰਾ. ਅਜਿਹੇ ਫੈਸਲੇ ਕੁਝ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਜਾਇਜ਼ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਹੋਰਾਂ ਵਿੱਚ ਨਹੀਂ ਵੀ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ
ਕੇਸ. ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਕੋਈ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਰਿਕਾਰਡ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਸਮੇਤ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਬਿਲਕੁਲ ਬਾਹਰ ਹਨ ਜੋ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਬਣਨ ਲਈ ਖੁਸ਼ਕਿਸਮਤ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਜਿਹੀ ਸਥਿਤੀ ਨਾ ਤਾਂ ਸੰਸਥਾ ਦੀ ਭਰੋਸੇਯੋਗਤਾ ਨੂੰ ਵਧਾਉਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਸ ਦੇਸ਼ ਦੇ ਲੋਕਾਂ ਲਈ ਚੰਗਾ ਹੈ। 969. ਇਸ ਘੋਸ਼ਣਾ ਦਾ ਨਤੀਜਾ ਇਹ ਹੈ ਕਿ ਦੂਜੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਕੇਸ [(1993) 7 SCC 441] ਅਤੇ ਤੀਜੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਕੇਸ [Spl. 1998 ਦਾ ਸੰਦਰਭ 1, ਰੀ. 1998 ਵਿੱਚ 7 SCC 739] ਮੁੜ ਸੁਰਜੀਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਹਾਲਾਂਕਿ, (ਸੰਸ਼ੋਧਿਤ) ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਦੇ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਗਏ ਇਹਨਾਂ ਫੈਸਲਿਆਂ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵਧੀਆ ਟਿਊਨਿੰਗ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਅਰਜ਼ੀਆਂ ਦੀ ਸਮਾਪਤੀ 'ਤੇ ਵਿਦਵਾਨ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ ਸੀ ਕਿ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਖਾਰਜ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਪਟੀਸ਼ਨਾਂ ਨੂੰ ਮਨਜ਼ੂਰੀ ਦਿੱਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਬਦਕਿਸਮਤੀ ਨਾਲ, ਸਾਨੂੰ ਕੋਈ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ, ਜਾਂ ਸਭ ਤੋਂ ਵਧੀਆ ਜਵਾਬ ਨਹੀਂ ਮਿਲਿਆ।

"5. "ਕਾਲਜੀਅਮ ਸਿਸਟਮ" ਦੇ ਸੁਧਰੇ ਕੰਮ ਲਈ, ਢੁਕਵੇਂ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਹੋਵੇ, ਤਾਂ 3-11-2015 ਨੂੰ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕਰੋ।

37. ਵੱਖ-ਵੱਖ ਸੁਝਾਵਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਮਾਮਲੇ ਦੇ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਨੂੰ 16 ਦਸੰਬਰ, 2015 ਦੇ ਹੁਕਮਾਂ ਨਾਲ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਪਟਾਇਆ ਗਿਆ:

“1255 ਉਪਰੋਕਤ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨਾਲ ਸਲਾਹ-ਮਸ਼ਵਰਾ ਕਰਕੇ ਮੌਜੂਦਾ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਨੂੰ ਅੰਤਮ ਰੂਪ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚਾਰ ਸਭ ਤੋਂ ਸੀਨੀਅਰ ਜੱਜਾਂ ਵਾਲੇ ਕੌਲਿਜੀਅਮ ਦੇ ਸਰਬਸੰਮਤੀ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਫੈਸਲਾ ਲੈਣਗੇ। ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ:

1256.1. ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ: ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਕਾਲਜੀਅਮ (ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ) ਦੇ ਮਾਰਗਦਰਸ਼ਨ ਲਈ, ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਅਤੇ ਲੈਣ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡਾਂ ਨੂੰ ਦਰਸਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਉਮਰ। ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਰਾਜ ਸਰਕਾਰ ਅਤੇ ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ (ਜਿਵੇਂ ਵੀ ਮਾਮਲਾ ਹੋਵੇ) ਦੇ ਵਿਚਾਰਾਂ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ।

1256.2. ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿੱਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ: ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਵਿੱਚ ਵਿਸਤ੍ਰਿਤ ਯੋਗਤਾ ਦੇ ਮਾਪਦੰਡ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਵਿਭਾਗ ਦੀ ਵੈੱਬਸਾਈਟ 'ਤੇ ਉਪਲਬਧ ਕਰਾਇਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।ਭਾਰਤ ਸਰਕਾਰ ਦੇ। ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿਚ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਦੀ ਲੋੜ ਦੇ ਨਾਲ ਇਕਸਾਰ ਮਿੰਟਾਂ ਦੀ ਗੁਪਤਤਾ ਲਈ ਵਿਵਸਥਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਕਾਲਜੀਅਮ ਵਿਚ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਅਸਹਿਮਤੀ ਵਾਲੀ ਰਾਏ ਨੂੰ ਰਿਕਾਰਡ ਕਰਨ ਸਮੇਤ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਮਿੰਟ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।
1256.3. ਸਕੱਤਰੇਤ: ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਬਿਹਤਰ ਪ੍ਰਬੰਧਨ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ, ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦਾ ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਹਰੇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਅਤੇ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਲਈ ਇੱਕ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦੇ ਕਾਰਜਾਂ, ਕਰਤੱਵਾਂ ਅਤੇ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

---------- ----------

ਪਟੀਸ਼ਨਕਰਤਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤੋਂ ਮੌਜੂਦ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਹੋਂਦ ਬਾਰੇ ਨਹੀਂ ਬਲਕਿ ਅਮਲ ਵਿੱਚ ਇਸ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਬਾਰੇ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਪ੍ਰਗਟਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦਲੀਲ ਦਿੱਤੀ ਗਈ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਅਦਾਲਤ ਵੱਡੇ ਬੈਂਚਾਂ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਫੈਸਲਿਆਂ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਇਸ ਪਹਿਲੂ 'ਤੇ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਅਜਿਹੀਆਂ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣਿਆ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਲਈ ਮਾਮਲੇ ਨੂੰ ਸੁਣਵਾਈ ਲਈ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਾਕਾਂਤ ਤਾਮਰਾਕਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ [ਆਦਰਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੋਇਲ, ਜੇ.]

1256.4. ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ: ਮੈਮੋਰੈਂਡਮ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੋਸੀਜ਼ਰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਵਿਅਕਤੀ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸ਼ਿਕਾਇਤਾਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਇੱਕ ਢੁਕਵੀਂ ਵਿਧੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸਨੂੰ ਜੱਜ ਵਜੋਂ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

1256.5. ਫੁਟਕਲ: ਮੈਮੋਰੰਡਮ ਆਫ਼ ਪ੍ਰੋਸੀਜਰ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੂੰ ਪਾਰਦਰਸ਼ਤਾ ਅਤੇ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਉਚਿਤ ਸਮਝਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਦੀ ਗੋਪਨੀਯਤਾ ਨੂੰ ਕੁਰਬਾਨ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੇ ਕੌਲਿਜੀਅਮ ਦੁਆਰਾ ਸਿਫ਼ਾਰਿਸ਼ਕਰਤਾਵਾਂ ਨਾਲ ਗੱਲਬਾਤ ਵੀ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ।

38. ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰਣੇ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰੇ ਗਏ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ ਦਿਨ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਦਿਖਾਈ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੀ। ਜਵਾਬ ਵਿੱਚ: ਸ਼੍ਰੀ ਜਸਟਿਸ ਸੀ ਐਸ ਕਰਨਨ ਨੇ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਅਤੇ ਇੱਕ ਗਲਤ ਜੱਜ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰ ਦੇ ਖਿਲਾਫ ਮਹਾਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਵਾਂ ਲਈ ਵਿਧੀ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਬਾਰੇ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਕੀਤੀਆਂ ਹਨ।

39. ਅਸੀਂ ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਕਰਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਅਸੀਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਤੋਂ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਭਟਕ ਨਹੀਂ ਰਹੇ ਹਾਂ ਕਿ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ, ਕਾਲੇਜੀਅਮ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਵਿੱਚ ਅਜਿਹੇ ਪ੍ਰਮੁੱਖ ਸੁਧਾਰ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਵੀ ਉੱਪਰ ਦੱਸੇ ਅਨੁਸਾਰ ਇੱਕ ਮਹਿਸੂਸ ਕੀਤੀ ਗਈ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਪੰਜ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਬੈਂਚ ਨੇ ਸਕੱਤਰੇਤ ਦੀ ਸਥਾਪਨਾ ਕਰਨ ਅਤੇ ਕਾਲਜੀਅਮ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਸੁਧਾਰ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭਾਵੀ ਕੰਮਕਾਜ ਲਈ ਹੋਰ ਕਾਰਕਾਂ ਨੂੰ ਸ਼ਾਮਲ ਕਰਨ ਦੇ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੱਤੇ। ਇਸ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ, ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੇ ਚਾਲ-ਚਲਣ ਜਾਂ ਨਾਕਾਫ਼ੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਜਾਂ ਨੇਕ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਬਰਕਰਾਰ ਰੱਖਣ ਵਿੱਚ ਅਸਫਲਤਾ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਅ ਵਿਕਸਿਤ ਕੀਤੇ ਜਾਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਪਹਿਲੂਆਂ ਵੱਲ ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਤੁਰੰਤ ਧਿਆਨ ਦੇਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ।

= =

(2017) 7 SCC 1 – ਪੈਰਾ 77-78: “77. ਇਹ ਕੇਸ, ਸਾਡੀ ਰਾਏ ਵਿੱਚ, ਫੈਰੀ ਸਮੱਸਿਆ ਤੋਂ ਪਰੇ ਮਹੱਤਵ ਰੱਖਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਕੇਸ ਦੋ ਗੱਲਾਂ ਨੂੰ ਉਜਾਗਰ ਕਰਦਾ ਹੈ: (1) ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿਚ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਚੋਣ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ 'ਤੇ ਮੁੜ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ, ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਲਈ ਹਰ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦਾ ਕੋਈ ਵੀ ਮੈਂਬਰ; ਅਤੇ (2) ਉਹਨਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਢੁਕਵੀਂ ਕਾਨੂੰਨੀ ਵਿਵਸਥਾ ਸਥਾਪਤ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਜਿੱਥੇ ਇੱਕ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਜੱਜ ਦੇ ਆਚਰਣ ਲਈ ਸੁਧਾਰਾਤਮਕ ਉਪਾਵਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ — ਮਹਾਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ — ਲਏ ਜਾਣੇ ਹਨ।

40. ਅਸੀਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੋਟ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਕਿ ਜੇਕਰ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਸਥਾਈ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਤੋਂ ਬਿਨਾਂ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਅਤੇ Ors. ਬਨਾਮ ਭਾਰਤ ਦੀ ਯੂਨੀਅਨ 31 ਕਿ ਇੱਕ ਮਹੀਨੇ ਤੋਂ ਵੱਧ ਲਈ ਕੋਈ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਨਹੀਂ ਰਹੇਗਾ 32, ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨਹੀਂ ਹੋ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਲਈ ਕੁਝ ਦਿਨਾਂ ਲਈ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਉਸ ਥਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਜਿੱਥੇ ਉਮੀਦਵਾਰ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਸਿਸਟਮ ਦਾ ਕੋਈ ਉਦੇਸ਼ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੇਂਦਰੀਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਨਿਰਧਾਰਤ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਅਨੁਸਾਰ ਅਜਿਹੀਆਂ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਸਾਰੇ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਭਾਵੇਂ ਸ਼ੁਰੂਆਤੀ ਬਣਾਉਣਾ ਸੰਭਵ ਨਾ ਹੋਵੇਉੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਯੋਗ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਨਹੀਂ ਹੋ ਜਾਂਦੀ,ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਵੱਖ-ਵੱਖ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਚੋਣ ਉਪਲਬਧ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਵਿੱਚੋਂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਛਾਣ ਕਰਨ ਲਈ, ਡੇਟਾ ਦੀ ਉਪਲਬਧਤਾ ਅਤੇ ਸਮਾਂ ਬਿਤਾਉਣ ਵਾਲੇ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੀ ਸ਼ਮੂਲੀਅਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਲਗਾਤਾਰ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸੋਚਣ, ਯੋਜਨਾ ਬਣਾਉਣ ਅਤੇ ਕੰਮ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੇ ਨਾਲ ਪ੍ਰਮੁੱਖਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ ਪਰ ਅਜਿਹੇ ਔਖੇ ਸੁਭਾਅ ਦੇ ਕੰਮ ਲਈ, ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਸਹਾਇਤਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ। ਸਮੇਂ ਦੀਆਂ ਲੋੜਾਂ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿਚ ਰੱਖਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ।

ਸਮੱਸਿਆਵਾਂ ਪੇਟੈਂਟ ਹੋਣ 'ਤੇ ਵੀ ਸਿਸਟਮ ਸਥਿਰ ਜਾਂ ਬੇਪਰਵਾਹ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਸਕਦਾ। ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਪਹਿਲਾਂ ਹੀ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਜਾ ਚੁੱਕਾ ਹੈ ਕਿ ਜੱਜਾਂ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਦੀ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਲੋੜ ਜਾਪਦੀ ਹੈ। ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ, ਪੜਤਾਲ, ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦੇ ਮਾਪ ਅਤੇ ਆਚਰਣ ਸਮਾਂ ਲੈਣ ਵਾਲੀਆਂ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆਵਾਂ ਹਨ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕੁਝ ਸੁਤੰਤਰ ਫੁੱਲ-ਟਾਈਮ ਮਾਹਰਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਅਤੇ ਵਧੀਆ ਨਿਯੁਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਇਆ ਜਾਣਾ ਹੈ ਅਤੇ ਲੋੜੀਂਦੀ ਅੰਦਰੂਨੀ ਨਿਗਰਾਨੀ ਨੂੰ ਅਸਲੀਅਤ ਬਣਾਉਣਾ ਹੈ। ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਇੱਕ ਫੁੱਲ ਟਾਈਮ ਸੰਸਥਾ ਤੁਰੰਤ ਦਿਖਾਈ ਦਿੰਦੀ ਹੈਸਿਸਟਮ ਲਈ ਲੋੜ ਹੈ. ਇਸਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਨਿਆਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ ਨੂੰ ਇਹ ਵੀ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ 16 ਦਸੰਬਰ, 2015 ਦੇ NJAC ਕੇਸ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦੀ ਪਾਲਣਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ ਐਮਓਪੀ ਕਾਲਜੀਅਮ ਦੇ ਕੰਮ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ ਲਿਆਉਂਦੀ ਹੈ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ।

1 (1993)4 SCC 441, ਪੈਰਾ 478 32 'ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸਾਂ ਅਤੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਅਤੇ ਤਬਾਦਲੇ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਨੂੰ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਮੈਮੋਰੰਡਮ' (MOP) ਦਾ ਪੈਰਾ 5। "5. ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਲਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀ ਜਾਵੇਗੀ। ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਲਈ ਅਸਾਮੀ ਖਾਲੀ ਹੋਣ ਦੀ ਤਰੀਕ ਤੋਂ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਮਹੀਨਾ ਪਹਿਲਾਂ ਮੁਕੰਮਲ ਹੋਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਸਮੇਂ ਸਿਰ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਸ਼ੁਰੂ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਭਾਰਤ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਇਹ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣਗੇ ਕਿ ਜਦੋਂ ਕਿਸੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦਾ ਇੱਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਤੋਂ ਦੂਜੇ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਵਿੱਚ ਤਬਾਦਲਾ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸ ਦੇ ਦਫ਼ਤਰ ਵਿੱਚ ਉਸ ਦੇ ਉੱਤਰਾਧਿਕਾਰੀ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਕੀਤੀ ਜਾਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇੱਕ ਕਾਰਜਕਾਰੀ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਇੱਕ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮੇਂ ਲਈ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਹੀਨਾ।"

ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਸਮੇਤ ਨਿਆਂਇਕ ਲੜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਪ੍ਰਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਮਾਪ ਅਤੇ ਆਚਰਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿੱਚ ਜਵਾਬਦੇਹੀ।

41. ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 245ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਿਆਂਇਕ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਅਤੇ ਸੰਕਲਨ ਕਰਨ ਲਈ ਇੱਕ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੇਸਾਂ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਲਈ ਗੈਰ-ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਾਂ-ਸੀਮਾ ਅਤੇ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਨਿਆਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇ ਨਾਲ ਜਵਾਬਦੇਹੀ ਹੋਵੇ। ਅਜਿਹੀ ਵਿਧੀ ਲੜੀ ਦੇ ਸਾਰੇ ਜੱਜਾਂ ਲਈ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਮਾਪ ਲਈ ਮਾਪਦੰਡ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਅਜਿਹਾ ਹੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਮਾਹਰਾਂ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਇੱਕ ਅੰਦਰੂਨੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਵੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਪਰ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਸੁਤੰਤਰਤਾ ਨਾਲ ਮੇਲ ਖਾਂਦੀ ਸੁਰੱਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਮਹਾਦੋਸ਼ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਗਲਤ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਉਪਾਵਾਂ ਲਈ ਉਪਾਵਾਂ ਦੇ ਨਾਲ: ਸ਼੍ਰੀ ਜਸਟਿਸ ਸੀ ਐਸ ਕਰਨਨ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸੁਧਾਰ - ਹੜਤਾਲਾਂ ਲਈ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਉਪਾਅ।

42. ਅਸੀਂ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਦੇ ਇੱਕ ਹੋਰ ਮਹੱਤਵਪੂਰਨ ਪਹਿਲੂ ਨਾਲ ਵੀ ਨਜਿੱਠ ਸਕਦੇ ਹਾਂ। ਇਹ ਚੰਗੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਜਾਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਕੁਝ ਸਥਾਨਾਂ 'ਤੇ ਅਕਸਰ ਹੜਤਾਲਾਂ ਹੁੰਦੀਆਂ ਹਨ, ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਗੰਭੀਰ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਇੱਥੋਂ ਤੱਕ ਕਿ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਬੰਦ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਦੇ ਕੇਸਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਇਸ ਕਾਰਨ ਦੇਰੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਹਰ ਹੜਤਾਲ ਨਾਲ, ਨਿਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀ, ਖਾਸ ਕਰਕੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਖਪਤਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਨਾ ਪੂਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲਾ ਨੁਕਸਾਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹਨ। ਨਿਆਂਇਕ ਅਤੇ ਜਨਤਕ ਸਮਾਂ ਗੁਆਉਣ ਕਾਰਨ ਟੈਕਸ ਦਾਤਾਵਾਂ ਦਾ ਪੈਸਾ ਖਤਮ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਪਰੇਸ਼ਾਨੀ ਲਈ ਕੋਈ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਨਹੀਂ ਹੈ।

43. ਡਾ: ਅੰਬੇਡਕਰ ਨੇ 25 ਨਵੰਬਰ, 1949 ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਭਾਸ਼ਣ ਵਿੱਚ ਚੇਤਾਵਨੀ ਦਿੱਤੀ ਸੀ:
“ਮੇਰੇ ਨਿਰਣੇ ਵਿਚ ਸਭ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਸਾਨੂੰ ਇਹ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਕਿ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਮਾਜਿਕ ਅਤੇ ਆਰਥਿਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਮਜ਼ਬੂਤੀ ਨਾਲ ਫੜੀਏ। ਇਸਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਇਨਕਲਾਬ ਦੇ ਖੂਨੀ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਦਾ ਮਤਲਬ ਹੈ ਕਿ ਸਾਨੂੰ ਸਿਵਲ ਨਾ-ਫ਼ਰਮਾਨੀ, ਅਸਹਿਯੋਗ ਅਤੇ ਸੱਤਿਆਗ੍ਰਹਿ ਦਾ ਤਰੀਕਾ ਛੱਡ ਦੇਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਆਰਥਿਕ ਅਤੇ ਸਮਾਜਿਕ ਉਦੇਸ਼ਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਲਈ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਦਾ ਕੋਈ ਰਸਤਾ ਨਹੀਂ ਬਚਿਆ ਤਾਂ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਜ਼ਿਆਦਾ ਜਾਇਜ਼ ਠਹਿਰਾਇਆ ਗਿਆ।

ਪਰ ਜਿੱਥੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਰੀਕੇ ਖੁੱਲ੍ਹੇ ਹੋਣ, ਉੱਥੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਗੈਰ-ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨੂੰ ਕੋਈ ਵੀ ਜਾਇਜ਼ ਨਹੀਂ ਠਹਿਰਾਇਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਹ ਵਿਧੀਆਂ ਅਰਾਜਕਤਾ ਦੇ ਵਿਆਕਰਣ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਹਨ ਅਤੇ ਜਿੰਨੀ ਜਲਦੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਛੱਡ ਦਿੱਤਾ ਜਾਵੇ, ਸਾਡੇ ਲਈ ਉੱਨਾ ਹੀ ਬਿਹਤਰ ਹੈ।

44. ਸੰਵਿਧਾਨ ਨਿਰਮਾਤਾ ਦੀ ਉਪਰੋਕਤ ਚੇਤਾਵਨੀ ਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਾਈਚਾਰੇ ਨੂੰ ਮੰਨਣ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ। ਬਾਰ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਦੇ ਆਪਣੇ ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਫਰਜ਼ ਨੂੰ ਹਰ ਦੂਜੇ ਵਿਚਾਰ ਤੋਂ ਉੱਪਰ ਰੱਖਦੀ ਹੈ। ਸਥਿਤੀ ਨਾਲ ਕਿਵੇਂ ਨਜਿੱਠਣਾ ਹੈ। ਸਮਰੱਥ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅੰਤਿਮ ਕਾਲ ਲੈ ਸਕਦੇ ਹਨ।

45. ਸਾਬਕਾ ਕੈਪਟਨ ਵਿੱਚ. ਹਰੀਸ਼ ਉੱਪਲ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਅਤੇ ਐਨਆਰ.33, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਿਹਾ ਕਿ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਹੜਤਾਲ 'ਤੇ ਜਾਣ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਬਾਈਕਾਟ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦੇਣ ਦਾ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀਂ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਉਹ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਅਜਿਹੇ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਜਾਂ ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਕੀਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਕਾਲਾਂ ਲਈ ਅਦਾਲਤ ਨੂੰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਨੂੰ ਮੁਲਤਵੀ ਕਰਨ ਦੀ ਲੋੜ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦੀ। ਹੜਤਾਲ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣਾ ਗੈਰ-ਪੇਸ਼ੇਵਰ ਹੈ। ਉਕਤ ਫੈਸਲਾ ਸੁਣਾਏ ਨੂੰ 15 ਸਾਲ ਤੋਂ ਵੱਧ ਸਮਾਂ ਬੀਤ ਜਾਣ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਵੀ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੀ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਉਲੰਘਣਾ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਕੋਈ ਵੀ ਉਪਾਅ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ। ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਦਾ ਨਿਯਮ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇ ਲਈ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਢੁਕਵੇਂ ਬਦਲਾਅ ਦਾ ਸੁਝਾਅ ਦੇਣ ਲਈ ਵੀ ਕਿਹਾ ਹੈ। ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ 266ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਸੌਂਪੀ ਹੈ। ਇਹ ਸਮੱਸਿਆ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਸ਼ਾਸਨ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦੀ ਰਹਿੰਦੀ ਹੈ।

46. ਮਹੀਪਾਲ ਸਿੰਘ ਰਾਣਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਸ਼ਰਤਾਂ ਤੈਅ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਯਮ ਬਣਾ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਅਭਿਆਸ ਕਰਨ ਦੀ ਇਜਾਜ਼ਤ ਦਿੱਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਐਡਵੋਕੇਟ ਨੂੰ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਭਾਵੇਂ ਕਿ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਲਈ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਬਾਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਕੋਲ ਹੈ। ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਨੇ ਕਾਨੂੰਨ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੂੰ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਪਹਿਲੂਆਂ ਨੂੰ ਘੋਖਣ ਦੀ ਬੇਨਤੀ ਕੀਤੀ।

.

47. ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ, ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯਮ ਨਾਲ ਸਬੰਧਤ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕੀਤੀ। ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਆਪਣੀ 266ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਵਿੱਚ ਪਾਇਆ ਹੈ ਕਿ ਵਕੀਲਾਂ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਵਿਵਹਾਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕਰਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਖਾਸ ਤੌਰ 'ਤੇ ਇਹ ਕੇਸ ਲੰਬਿਤ ਹੋਣ ਵਿੱਚ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦਾ ਹੈ।

ਕ੍ਰਿਸ਼ਨਕਾਂਤ ਤਾਮਰਾਕਰ ਬਨਾਮ ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਰਾਜ [ਆਦਰਸ਼ ਕੁਮਾਰ ਗੋਇਲ, ਜੇ.]

ਇਸ ਨੇ ਹੜਤਾਲਾਂ ਦੇ ਸੱਦੇ ਕਾਰਨ ਕੰਮਕਾਜੀ ਦਿਨਾਂ ਦੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਅੰਕੜਿਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕੀਤਾ।

ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਹੇਠ ਲਿਖੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੈ:
“7.2. ਉੱਤਰਾਖੰਡ ਰਾਜ ਵਿੱਚ, ਸਾਲ 2012-2016 ਲਈ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੁਆਰਾ ਭੇਜੀ ਗਈ ਜਾਣਕਾਰੀ ਤੋਂ ਪਤਾ ਚੱਲਦਾ ਹੈ ਕਿ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ, ਐਡਵੋਕੇਟ 2012-2016 (ਔਸਤਨ, ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ 91 ਦਿਨ) ਦੌਰਾਨ 455 ਦਿਨ ਹੜਤਾਲ 'ਤੇ ਰਹੇ। ਹਰਿਦੁਆਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ ਵਿੱਚ ਹੜਤਾਲ ਕਾਰਨ 515 ਦਿਨ (ਸਾਲ ਦੇ 103 ਦਿਨ) ਬਰਬਾਦ ਹੋ ਗਏ।

7.3 ਰਾਜਸਥਾਨ ਰਾਜ ਦੇ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ, ਜੋਧਪੁਰ ਵਿਖੇ ਨਿਆਂਇਕ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ 2012-2016 ਦੌਰਾਨ 142 ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਦੇਖੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਜੈਪੁਰ ਬੈਂਚ ਲਈ ਇਹ ਅੰਕੜਾ 30 ਸੀ। ਅਜਮੇਰ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ, ਸਾਲ 2014 ਵਿੱਚ ਇਕੱਲੇ 118 ਦਿਨ ਹੜਤਾਲ ਰਹੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਝਾਲਾਵਾੜ ਵਿੱਚ, ਹੜਤਾਲ ਕਾਰਨ 2012 ਵਿੱਚ 146 ਦਿਨ ਖਤਮ ਹੋਏ।

7.4 ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਦਾ ਮਾਮਲਾ ਸਭ ਤੋਂ ਭੈੜਾ ਜਾਪਦਾ ਹੈ। ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਾਲ 2011-2016 ਦੀਆਂ ਹੜਤਾਲਾਂ ਦੇ ਅੰਕੜੇ ਚਿੰਤਾਜਨਕ ਤੌਰ 'ਤੇ ਜ਼ਿਆਦਾ ਹਨ। ਉੱਤਰ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਜ਼ਿਲ੍ਹਾ ਅਦਾਲਤਾਂ ਨੂੰ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 265 ਦਿਨ ਕੰਮ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਪੰਜ ਸਾਲਾਂ ਦੀ ਮਿਆਦ ਵਿੱਚ ਹੜਤਾਲ ਦਾ ਸਮਾਂ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਰਿਹਾ ਹੈ - ਮੁਜ਼ੱਫਰਨਗਰ (791 ਦਿਨ), ਫੈਜ਼ਾਬਾਦ (689 ਦਿਨ), ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ (594 ਦਿਨ), ਵਾਰਾਣਸੀ (547 ਦਿਨ), ਚੰਦੌਲੀ।(529 ਦਿਨ), ਅੰਬੇਡਕਰ ਨਗਰ (511 ਦਿਨ), ਸਹਾਰਨਪੁਰ (506 ਦਿਨ) ਅਤੇ ਜੌਨਪੁਰ (510 ਦਿਨ)। ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਅੱਠ ਜ਼ਿਲ੍ਹਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੜਤਾਲ ਦੇ ਦਿਨਾਂ ਦੀ ਔਸਤ ਗਿਣਤੀ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 115 ਦਿਨ ਹੁੰਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ, ਇਹ ਸਪੱਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਪਰੋਕਤ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤੀਆਂ ਅਦਾਲਤਾਂ ਇੱਕ ਸਾਲ ਵਿੱਚ ਔਸਤਨ 150 ਦਿਨ ਹੀ ਕੰਮ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ।

7.5 ਇਸ ਸਬੰਧ ਵਿੱਚ, ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਵਿੱਚ ਅਧੀਨ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਸਥਿਤੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਬਿਹਤਰ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਤਾਮਿਲਨਾਡੂ ਦੀ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਨੇ ਰਿਪੋਰਟ ਦਿੱਤੀ ਹੈ ਕਿ ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਲਈ ਸਾਲ ਵਿੱਚ 220 ਕੰਮਕਾਜੀ ਦਿਨ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। 2011-2016 ਦੀ ਮਿਆਦ ਦੇ ਦੌਰਾਨ, ਕਾਂਚੀਪੁਰਮ ਵਰਗੇ ਜ਼ਿਲ੍ਹੇ, 687 ਦਿਨ (137.4 ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ); ਕੰਨਿਆਕੁਮਾਰੀ, 585 ਦਿਨ (117 ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ);ਮਦੁਰਾਈ, 577 ਦਿਨ (115.4 ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ); ਕੁਡਲੋਰ, 461 ਦਿਨ (92.2 ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ); ਅਤੇ ਸਿਵਾਗੰਗਈ, 408 ਦਿਨ (81.6 ਦਿਨ ਪ੍ਰਤੀ ਸਾਲ), ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬੁਲਾਈ ਗਈ ਹੜਤਾਲ ਨਾਲ ਸਭ ਤੋਂ ਵੱਧ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਹੋਏ।

7.6 ਮੱਧ ਪ੍ਰਦੇਸ਼ ਅਤੇ ਉੜੀਸਾ ਦੀਆਂ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਤੋਂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਜਵਾਬਾਂ ਅਨੁਸਾਰ, ਤਸਵੀਰ ਤਸੱਲੀਬਖਸ਼ ਨਹੀਂ ਨਿਕਲਦੀ ਹੈ।

7.7 ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੜਤਾਲ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰਹੇਜ਼ ਸ਼ਾਇਦ ਹੀ ਕਿਸੇ ਜਾਇਜ਼ ਕਾਰਨਾਂ ਕਰਕੇ ਸੀ। ਇਹ ਕੋਈ ਠੋਸ ਕਾਰਨ ਨਹੀਂ ਲੱਭ ਸਕਿਆ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਵਕੀਲਾਂ ਨੇ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਹੜਤਾਲ ਜਾਂ ਕੰਮ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕੀਤਾ। ਹੜਤਾਲ ਦੇ ਸੱਦੇ ਜਾਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦੇ ਕਾਰਨ ਸਥਾਨਕ, ਰਾਸ਼ਟਰੀ ਤੋਂ ਅੰਤਰਰਾਸ਼ਟਰੀ ਮੁੱਦਿਆਂ ਤੱਕ ਵੱਖੋ-ਵੱਖਰੇ ਹਨ, ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਕੁਝ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕਰਨ ਲਈ, ਪਾਕਿਸਤਾਨ ਦੇ ਸਕੂਲ ਵਿੱਚ ਬੰਬ ਧਮਾਕਾ, ਸ੍ਰੀਲੰਕਾ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਵਿੱਚ ਸੋਧਾਂ, ਅੰਤਰਰਾਜੀ ਦਰਿਆਈ ਪਾਣੀ ਦੇ ਵਿਵਾਦ, ਵਕੀਲ ਦੀ ਹੱਤਿਆ/ਹੱਤਿਆ, ਨੇਪਾਲ ਵਿੱਚ ਭੂਚਾਲ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਜ਼ਦੀਕੀ ਰਿਸ਼ਤੇਦਾਰਾਂ ਦੀ ਮੌਤ 'ਤੇ ਦੁੱਖ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨ ਲਈ, ਦੂਜੇ ਰਾਜਾਂ ਦੇ ਵਕੀਲਾਂ ਨਾਲ ਇਕਜੁੱਟਤਾ ਦਿਖਾਉਣ ਲਈ। ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ, ਸਮਾਜਿਕ ਕਾਰਕੁਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਅੰਦੋਲਨਾਂ ਨੂੰ ਨੈਤਿਕ ਸਮਰਥਨ, ਭਾਰੀ ਮੀਂਹ, ਜਾਂ ਕੁਝ ਧਾਰਮਿਕ ਮੌਕਿਆਂ ਜਿਵੇਂ ਕਿ ਸ਼ਰਾਧ, ਅਗਰਸੇਨ ਜਯੰਤੀ, ਆਦਿ ਜਾਂ ਕਵੀ ਸੰਮੇਲਨ ਲਈ ਵੀ।

7.8 ਕਮਿਸ਼ਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਮਜਬੂਰੀ ਵਾਲੇ ਹਾਲਾਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ ਅਤੇ ਸਬੰਧਤ ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ ਤੋਂ ਇੱਕ ਦਿਨ ਦੀ ਪ੍ਰਤੀਕਾਤਮਕ ਹੜਤਾਲ ਲਈ ਪ੍ਰਵਾਨਗੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਵਕੀਲਾਂ ਨੂੰ ਹੜਤਾਲ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤੀ ਕੰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਸਹਾਰਾ ਨਹੀਂ ਲੈਣਾ ਚਾਹੀਦਾ। ”

48. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ, ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਸਾਬਕਾ ਕੈਪਟਨ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਵਿੱਚ ਟਿੱਪਣੀਆਂ ਦਾ ਹਵਾਲਾ ਦਿੱਤਾ। ਹਰੀਸ਼ ਉੱਪਲ ਦਾ ਕੇਸ (ਸੁਪਰਾ) ਕਿ ਬਾਰ ਦੁਆਰਾ ਕੋਈ ਵੀ ਹੜਤਾਲ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ, ਸਿਵਾਏ ਦੁਰਲੱਭ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿੱਚ ਜੋ ਇੱਕ ਦਿਨ ਤੋਂ ਵੱਧ ਨਹੀਂ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਬਾਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਮਾਮਲੇ ਵਿੱਚ ਬਣਦੀ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨ ਲਈ ਕਿਹਾ ਗਿਆ। ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਨੋਟ ਕੀਤਾ ਕਿ ਹੜਤਾਲਾਂ ਲਗਾਤਾਰ ਜਾਰੀ ਹਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਵੱਡੀ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰ ਰਹੀਆਂ ਹਨ। ਇਹ ਦੇਖਿਆ ਗਿਆ ਸੀ:

“8.3 ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਭ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ, ਹੜਤਾਲਾਂ ਬੇਰੋਕ ਜਾਰੀ ਹਨ। ਨਿਆਂ ਦੀ ਵੰਡ ਕਿਸੇ ਕਾਰਨ ਕਰਕੇ ਨਹੀਂ ਰੁਕਣੀ ਚਾਹੀਦੀ। ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ ਨੇ ਆਮ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਨਜ਼ਰਾਂ ਵਿੱਚ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦਾ ਅਕਸ ਨੀਵਾਂ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਸੰਵਿਧਾਨ ਦੇ ਆਰਟੀਕਲ 21 ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਹੈ। ਹੁਸੈਨਾਰਾ ਖਾਤੂਨ ਬਨਾਮ ਗ੍ਰਹਿ ਸਕੱਤਰ, ਬਿਹਾਰ ਰਾਜ ਵਿੱਚ; ਅਤੇ ਕੁਝ ਹੋਰ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ, ਇਹ ਮੰਨਿਆ ਗਿਆ ਸੀ ਕਿ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਨੂੰ ਜਲਦੀ ਨਿਆਂ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ।

ਵਕੀਲਾਂ ਦੀ ਹੜਤਾਲ, ਹਾਲਾਂਕਿ, ਰਾਜ ਵਿੱਚ ਨਾਗਰਿਕਾਂ ਨੂੰ ਇਹਨਾਂ ਅਧਿਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਕਰਨ ਦੇ ਨਤੀਜੇ ਵਜੋਂ ਹੈ।

8.4 ਹਾਲ ਹੀ ਵਿੱਚ, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਹੁਸੈਨ ਅਤੇ ਐਨਆਰ ਦੀ ਅਪਰਾਧਿਕ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹੋਏ। v. ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ (2017) 5 SCC 702 ਨੇ ਅਦਾਲਤ ਦਾ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਪ੍ਰਥਾ ਨੂੰ ਨਕਾਰਿਆ: “ਇਕ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂ ਵੱਲ ਇਸ਼ਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ ਜੋ ਵਕੀਲਾਂ ਦੁਆਰਾ ਹੜਤਾਲਾਂ/ਕੰਮਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਕੰਮ ਨੂੰ ਵਾਰ-ਵਾਰ ਮੁਅੱਤਲ ਕਰਨ ਦੇ ਬਾਅਦ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਹੈ। ਸ਼ੋਕ ਸੰਦਰਭ. ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਸਾਬਕਾ. ਕੈਪਟਨ ਹਰੀਸ਼ ਉੱਪਲ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ ਇੰਡੀਆ, ਅਜਿਹੇ ਕੰਮ ਦੀ ਮੁਅੱਤਲੀ ਜਾਂ ਹੜਤਾਲਾਂ ਸਪੱਸ਼ਟ ਤੌਰ 'ਤੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਹਨ ਅਤੇ ਇਹ ਸਮਾਂ ਆ ਗਿਆ ਹੈ ਕਿ ਕਾਨੂੰਨੀ ਭਾਈਚਾਰਾ ਸਮਾਜ ਪ੍ਰਤੀ ਆਪਣਾ ਫਰਜ਼ ਸਮਝੇ ਜੋ ਸਭ ਤੋਂ ਅੱਗੇ ਹੈ। ਸ਼ੋਕ ਸੰਦਰਭ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ 'ਤੇ ਦੋ/ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਵਿੱਚ ਇੱਕ ਵਾਰ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਅਕਸਰ ਨਹੀਂ। ਗਵਾਹਾਂ ਨੂੰ ਮੁਸ਼ਕਲਾਂ ਦਾ ਸਾਹਮਣਾ ਕਰਨਾ ਪੈਂਦਾ ਹੈ ਜੇਕਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਬੂਤ ਉਸ ਦਿਨ ਦਰਜ ਨਹੀਂ ਕੀਤੇ ਜਾਂਦੇ ਜਿਸ ਦਿਨ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਤਲਬ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਅਦਾਲਤੀ ਕਾਰਵਾਈਆਂ ਦੇ ਅਜਿਹੇ ਟਾਲਣਯੋਗ ਰੁਕਾਵਟਾਂ ਦੇ ਕਾਰਨ ਹਿਰਾਸਤ ਵਿੱਚ ਮੁਕੱਦਮਿਆਂ ਵਿੱਚ ਦੇਰੀ ਦਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਪੇਸ਼ੇਵਰਾਂ ਦੀ ਕਿਸੇ ਵੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰ ਸੰਸਥਾ ਲਈ ਚਿੰਤਾ ਦਾ ਵਿਸ਼ਾ ਹੈ ਅਤੇ ਉਹਨਾਂ ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ। ਕਦਮ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹਾਲਤ ਵਿੱਚ, ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਰੀਆਂ ਸਬੰਧਤ ਅਥਾਰਟੀਆਂ - ਕੇਂਦਰ ਸਰਕਾਰ/ਰਾਜ ਸਰਕਾਰਾਂ/ਬਾਰ ਕੌਂਸਲਾਂ/ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਨਾਲ-ਨਾਲ ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਅਤੇ ਇਸ ਖਤਰੇ ਨਾਲ ਨਜਿੱਠਣ ਲਈ ਤਰੀਕੇ ਅਤੇ ਸਾਧਨ ਲੱਭਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਉਪਰੋਕਤ ਫੈਸਲੇ ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ, ਹਾਈ ਕੋਰਟਾਂ ਨੂੰ ਇਸ ਪਹਿਲੂ ਦੀ ਸਖ਼ਤੀ ਨਾਲ ਨਿਗਰਾਨੀ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਾਸਨ ਦੇ ਹਿੱਤ ਵਿੱਚ ਲੋੜੀਂਦੇ ਸਖ਼ਤ ਕਦਮ ਚੁੱਕਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ।

8.5 ਰੈਮਨ ਸਰਵਿਸਿਜ਼ ਪ੍ਰਾ. ਲਿਮਟਿਡ ਬਨਾਮ ਸੁਭਾਸ਼ ਕਪੂਰ (2001)1 SCC 118, ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਨੇ ਦੇਖਿਆ ਕਿ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਵਕੀਲ ਦਾਅਵਾ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨ ਦੇ ਉਸ ਦੇ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਉਸ ਨੂੰ ਬਿਨਾਂ ਕਿਸੇ ਨੁਕਸਾਨ ਦੇ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਪਰ ਨੁਕਸਾਨ ਸਿਰਫ਼ ਉਸ ਦੇ ਨਿਰਦੋਸ਼ ਗਾਹਕ ਨੂੰ ਹੀ ਝੱਲਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ, ਅਜਿਹਾ ਦਾਅਵਾ ਨਿਰਪੱਖ ਖੇਡ ਦੇ ਕਿਸੇ ਵੀ ਸਿਧਾਂਤ ਅਤੇ ਨੈਤਿਕਤਾ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤਾਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਜਦੋਂ ਉਹ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਹੜਤਾਲ ਜਾਂ ਬਾਈਕਾਟ ਕਰਨ ਦੀ ਚੋਣ ਕਰਦਾ ਹੈ ਤਾਂ ਉਸਨੂੰ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ ਮੁਵੱਕਿਲ ਦੁਆਰਾ ਹੋਣ ਵਾਲੇ ਵਿੱਤੀ ਨੁਕਸਾਨ ਨੂੰ ਝੱਲਣ ਲਈ ਵੀ ਤਿਆਰ ਰਹਿਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਆਪਣਾ ਸੰਖੇਪ ਉਸ ਵਕੀਲ ਨੂੰ ਇਸ ਭਰੋਸੇ ਨਾਲ ਸੌਂਪਿਆ ਸੀ ਕਿ ਉਸਦਾ ਕਾਰਨ ਉਸ ਵਕੀਲ ਦੇ ਹੱਥਾਂ ਵਿੱਚ ਸੁਰੱਖਿਅਤ ਰਹੇਗਾ। .

49. ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇ ਦੇ ਨਿਯੰਤ੍ਰਣ ਦੇ ਹੋਰ ਪਹਿਲੂਆਂ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰਦੇ ਹੋਏ, ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਨੇ ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਐਕਟ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਦੀ ਸਿਫਾਰਸ਼ ਕੀਤੀ ਹੈ:

"17.1 ਵਕੀਲਾਂ ਦੇ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਅਤੇ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਦੇ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਹੋਰ ਖੇਤਰਾਂ ਵਿੱਚ ਵੀ, ਲਗਭਗ ਕਾਨੂੰਨੀ ਪੇਸ਼ੇ ਵਿੱਚ ਸ਼ਾਮਲ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਵਿਆਪਕ ਵਿਸਤਾਰ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਐਡਵੋਕੇਟਸ ਐਕਟ ਦੇ ਰੈਗੂਲੇਟਰੀ ਵਿਧੀ ਦੀ ਸਮੀਖਿਆ ਕਰਨ ਦੀ ਸਖ਼ਤ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ। ਜੀਵਨ ਦੇ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰ. ਬਾਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਵੀ ਬਾਰ ਕੌਂਸਲਾਂ ਦੇ ਕੰਮਕਾਜ ਨੂੰ ਇਸ ਦੇ ਅੰਦਰੂਨੀ ਮਾਮਲਿਆਂ ਵਿੱਚ ਵੀ ਮਜ਼ਬੂਤ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਉਪਬੰਧਾਂ ਦੀ ਸ਼ੁਰੂਆਤ ਦੀ ਲੋੜ ਹੁੰਦੀ ਹੈ।"

50. ਕਿਉਂਕਿ ਹੜਤਾਲਾਂ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੀ ਉਲੰਘਣਾ ਕਰਦੀਆਂ ਹਨ, ਇਸ ਲਈ ਨਿਰਾਦਰ ਦੇ ਬਰਾਬਰ ਹੈ ਅਤੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਜੋ ਹੜਤਾਲਾਂ ਦਾ ਸੱਦਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਹ ਅਪਮਾਨ ਲਈ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰ ਨਹੀਂ ਕਰ ਸਕਦੇ। ਹੜਤਾਲ 'ਤੇ ਜਾਣ ਅਤੇ ਕੰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਹਰ ਮਤਾ ਅਪਮਾਨ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਦੁਰਵਿਹਾਰ ਲਈ ਸਬੰਧਤ ਅਦਾਲਤ ਜਾਂ ਸਬੰਧਤ ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ ਦੁਆਰਾ ਅਜਿਹੇ ਵਿਰੋਧੀਆਂ ਦੇ ਵਿਰੁੱਧ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਤੌਰ 'ਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਸ਼ੁਰੂ ਨਹੀਂ ਕੀਤੀ ਜਾਂਦੀ, ਸਥਿਤੀ ਦੇ ਹੱਲ ਲਈ ਕਾਨੂੰਨ ਬਣਦੇ ਹੋਏ, ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਤ ਕਾਨੂੰਨ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਲਈ ਕੁਝ ਵਿਧੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ।
51. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਧਾਰਾ 14 ਅਤੇ 21 ਅਤੇ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੁਆਰਾ ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਕਾਨੂੰਨ ਦੇ ਤਹਿਤ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਤੇਜ਼ੀ ਨਾਲ ਪਹੁੰਚ ਦੇ ਬੁਨਿਆਦੀ ਅਧਿਕਾਰ ਨੂੰ ਲਾਗੂ ਕਰਨ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲੇ ਨੂੰ ਹੜਤਾਲਾਂ ਬਾਰੇ ਘੱਟੋ-ਘੱਟ ਇੱਕ ਤਿਮਾਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇਣਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸਮਝਦੇ ਹਾਂ। / ਕੰਮ ਤੋਂ ਪਰਹੇਜ਼ ਕਰਨਾ, ਨੁਕਸਾਨਕਾਰਨ ਅਤੇ ਕਾਰਵਾਈ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ. ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਅਪਮਾਨ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ, ਤੱਥਾਂ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ, ਇਹ ਮੰਨ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ/ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੜਤਾਲ ਕਰਨ ਜਾਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਸਮੇਂ ਲਈ ਜਾਂ ਉਦੋਂ ਤੱਕ ਕਿਸੇ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਜਿਹੇ ਸਮੇਂ ਜਦੋਂ ਉਹ ਕਿਸੇ ਉਚਿਤ ਵਚਨਬੱਧਤਾ/ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਕਰ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉਚਿਤ ਵਚਨਬੱਧਤਾ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹਾਈਕੋਰਟਾਂ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਤਿਮਾਹੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ/ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ, ਜੇਕਰ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

52. ਹੁਣ ਅਸੀਂ ਆਪਣੇ ਸਿੱਟੇ ਕੱਢ ਸਕਦੇ ਹਾਂ

:

(i) ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀਆਂ 124ਵੀਂ ਅਤੇ 272ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ, ਗੁਜਰਾਤ ਉਰਜਾ (ਸੁਪਰਾ) ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, 8 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਦੀ ਸੁਪਰੀਮ ਕੋਰਟ ਦੀ ਬਕਾਏ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਮਿੰਟ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸਬੰਧਤ ਵਿਚਾਰਾਂ, ਸਬੰਧਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਗੱਲ ਦੀ ਜਾਂਚ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ ਕਿ ਕੀ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਭੀੜ-ਭੜੱਕੇ ਨੂੰ ਘੱਟ ਕਰਨ ਲਈ ਢੁਕਵਾਂ ਮੰਚ ਬਣਾ ਕੇ ਨਿਆਂਇਕ ਢਾਂਚੇ ਵਿੱਚ ਕਿਸੇ ਤਬਦੀਲੀ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਤੇਜ਼ ਨਿਆਂ ਦੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਟੀਚੇ ਨੂੰ ਅਸਲ ਵਿੱਚ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕੇ।

(ii) ਭਾਰਤ ਦੇ ਲਾਅ ਕਮਿਸ਼ਨ ਦੀ 14ਵੀਂ ਰਿਪੋਰਟ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ, ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੱਜਜ਼ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਬਨਾਮ ਯੂਨੀਅਨ ਆਫ਼ ਇੰਡੀਆ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਫੈਸਲੇ, ਮਿਤੀ 8 ਅਪ੍ਰੈਲ, 2017 ਨੂੰ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੀ ਬਕਾਏ ਕਮੇਟੀ ਦੇ ਕਾਰਜਕਾਲ, ਅਤੇ ਤਜਰਬੇ ਆਲ ਇੰਡੀਆ ਜੁਡੀਸ਼ੀਅਲ ਸਰਵਿਸ ਦੇ ਮੁੱਦੇ ਦੇ ਵਿਚਾਰ ਅਧੀਨ, ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋਰ ਅਦਾਲਤਾਂ ਵਿੱਚ ਖਾਲੀ ਅਸਾਮੀਆਂ ਨੂੰ ਭਰਨ ਲਈ ਕੇਂਦਰੀ ਚੋਣ ਵਿਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਗੱਲ 'ਤੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਨਿਯੁਕਤੀ ਦੀ ਮੌਜੂਦਾ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਵਿੱਚ ਕਮੀਆਂ ਨੂੰ ਕਿਵੇਂ ਪੂਰਾ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਸਾਰੇ ਪੱਧਰਾਂ 'ਤੇ ਸੰਵਿਧਾਨਕ ਅਦਾਲਤਾਂ ਦੇ ਜੱਜਾਂ ਦੀ।

(iii) ਇੱਥੇ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਅਤੇ ਹੋਰ ਸਾਰੇ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਚਾਰਾਂ ਦੀ ਰੌਸ਼ਨੀ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਹੈ ਕਿ ਕੀ ਨਿਆਂਪਾਲਿਕਾ ਦੀ ਆਜ਼ਾਦੀ ਨੂੰ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਕੀਤੇ ਬਿਨਾਂ, ਪੂਰਵ-ਨਿਯੁਕਤ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨ, ਜਾਂਚ ਕਰਨ ਅਤੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਵਿੱਚ ਸਹਾਇਤਾ ਕਰਨ ਲਈ ਪੂਰੇ ਸਮੇਂ ਦੇ ਮਾਹਿਰਾਂ ਦੀ ਇੱਕ ਸੰਸਥਾ ਹੋਣੀ ਚਾਹੀਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਿਯੁਕਤੀ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਦੀ ਕਾਰਗੁਜ਼ਾਰੀ ਦਾ ਮੁਲਾਂਕਣ ਕਰਨ ਲਈ। ਸਰਕਾਰ ਆਪਣੇ ਪੱਧਰ 'ਤੇ ਉਮੀਦਵਾਰਾਂ ਦੇ ਮੁਲਾਂਕਣ ਦੀ ਪ੍ਰਕਿਰਿਆ ਵਿਚ ਕਿਹੜੀਆਂ ਤਬਦੀਲੀਆਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਰੇ ਵੀ ਵਿਚਾਰ ਕਰ ਸਕਦੀ ਹੈ ਤਾਂ ਜੋ ਕੋਈ ਗਲਤ ਉਮੀਦਵਾਰ ਨਿਯੁਕਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਬਾਅਦ ਦੇ ਪੜਾਅ 'ਤੇ ਜੱਜਾਂ ਦੇ ਧਰਮੀ ਆਚਰਣ ਨੂੰ ਯਕੀਨੀ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕਿਹੜੇ ਕਦਮਾਂ ਦੀ ਲੋੜ ਹੈ, ਇਹ ਵੀ ਵਿਚਾਰਨ ਦਾ ਮੁੱਦਾ ਹੈ।

(iv) ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪੈਦਾ ਕਰਨ ਵਾਲੀਆਂ ਹੜਤਾਲਾਂ ਲਈ ਅਕਸਰ ਅਣ-ਬੁਲਾਈਆਂ ਜਾਣ ਵਾਲੀਆਂ ਬਿਮਾਰੀਆਂ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਲਈ ਲੰਬਿਤ ਵਿਧਾਨਿਕ ਉਪਾਵਾਂ, ਕਾਨੂੰਨ ਅਤੇ ਨਿਆਂ ਮੰਤਰਾਲਾ ਜਾਣਕਾਰੀ ਸੰਕਲਿਤ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਹੜਤਾਲਾਂ/ਕੰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ, ਹੋਏ ਨੁਕਸਾਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਤਾਵਿਤ ਕਾਰਵਾਈ ਬਾਰੇ ਇੱਕ ਤਿਮਾਹੀ ਰਿਪੋਰਟ ਪੇਸ਼ ਕਰ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਇਸ ਤੋਂ ਬਾਅਦ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਇਸ ਅਦਾਲਤ ਦੇ ਨਿਰਾਦਰ ਜਾਂ ਅੰਦਰੂਨੀ ਅਧਿਕਾਰ ਖੇਤਰ ਵਿੱਚ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਅਦਾਲਤ ਕਿਸੇ ਤੱਥ ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਨੂੰ ਧਿਆਨ ਵਿੱਚ ਰੱਖਦੇ ਹੋਏ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦੇ ਸਕਦੀ ਹੈ ਕਿ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ/ਬਾਰ ਕੌਂਸਲ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰ ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਹੜਤਾਲਾਂ ਜਾਂ ਕੰਮ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿਣ ਦਾ ਮਤਾ ਪਾਸ ਕੀਤਾ ਹੈ ਜਾਂ ਉਸ ਦਿਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਹੋਰ ਕਦਮ ਚੁੱਕੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਕਿਸੇ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵਿੱਚ ਪੇਸ਼ ਹੋਣ ਤੋਂ ਰੋਕਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇੱਕ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਅਵਧੀ ਜਾਂ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਉਹ ਕਿਸੇ ਉਚਿਤ ਵਚਨਬੱਧਤਾ/ਸ਼ਰਤਾਂ ਦੇ ਆਧਾਰ 'ਤੇ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਦੀ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਲਈ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਅਪਮਾਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਕਰ ਲੈਂਦੇ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਬਾਰ ਐਸੋਸੀਏਸ਼ਨ ਦੇ ਅਹੁਦੇਦਾਰਾਂ ਦੇ ਅਹੁਦੇ ਤੋਂ ਤੁਰੰਤ ਹਟਾਏ ਜਾਣ ਲਈ ਵੀ ਜਵਾਬਦੇਹ ਹੋ ਸਕਦੇ ਹਨ ਜਦੋਂ ਤੱਕ ਸਬੰਧਤ ਹਾਈ ਕੋਰਟ ਦੇ ਚੀਫ਼ ਜਸਟਿਸ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੁਆਰਾ ਦਾਇਰ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਉਚਿਤ ਵਚਨਬੱਧਤਾ 'ਤੇ ਇਜਾਜ਼ਤ ਨਹੀਂ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਕਾਰਵਾਈ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਹੋ ਸਕਦਾ ਹੈ ਜੋ ਨਿਆਂ ਤੱਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿੱਚ ਰੁਕਾਵਟ ਪਾਉਣ ਵਾਲੇ ਗੈਰ-ਕਾਨੂੰਨੀ ਕੰਮਾਂ ਲਈ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਬੰਧੀ ਹਾਈਕੋਰਟਾਂ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ ਮਿਲਣ 'ਤੇ ਇਹ ਮਾਮਲਾ ਵੀ ਅਦਾਲਤ ਵੱਲੋਂ ਵਿਚਾਰਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ। ਇਹ ਇੱਕ ਤਿਮਾਹੀ ਦੇ ਅੰਤ ਤੋਂ ਪਹਿਲਾਂ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਸਰੋਤ ਤੋਂ ਰਿਪੋਰਟ/ਪਟੀਸ਼ਨ 'ਤੇ ਰੋਕ ਨਹੀਂ ਲਗਾਉਂਦਾ, ਜੇਕਰ ਸਥਿਤੀ ਇਸ ਤਰ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਾਰੰਟੀ ਦਿੰਦੀ ਹੈ।

53. ਇਸ ਅਨੁਸਾਰ, ਅਸੀਂ ਉਪਰੋਕਤ ਸ਼ਰਤਾਂ ਵਿੱਚ ਇਸ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕਰਦੇ ਹਾਂ। ਅਸੀਂ ਭਾਰਤੀ ਯੂਨੀਅਨ ਨੂੰ ਉਪਰੋਕਤ ਨਿਰੀਖਣਾਂ ਦੇ ਮੱਦੇਨਜ਼ਰ ਤਿੰਨ ਮਹੀਨਿਆਂ ਦੇ ਅੰਦਰ ਇੱਕ ਹਲਫ਼ਨਾਮਾ ਦਾਇਰ ਕਰਨ ਲਈ ਨਿਰਦੇਸ਼ ਦਿੰਦੇ ਹਾਂ। ਪੈਰਾ 52(iv) ਦੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਹਿਲੀ ਰਿਪੋਰਟ 30 ਜੂਨ, 2018 ਤੱਕ ਦਾਇਰ ਕੀਤੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਉਪਰੋਕਤ ਹਲਫ਼ਨਾਮੇ 'ਤੇ ਵਿਚਾਰ ਲਈ ਮਾਮਲਾ ਬੁੱਧਵਾਰ, 4 ਜੁਲਾਈ, 2018 ਨੂੰ ਉਚਿਤ ਬੈਂਚ ਦੇ ਸਾਹਮਣੇ ਸੂਚੀਬੱਧ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਕਲਪਨਾ ਕੇ. ਤ੍ਰਿਪਾਠੀ ਦੀ ਅਪੀਲ ਦਾ ਨਿਪਟਾਰਾ ਕੀਤਾ ਗਿਆ।

ਡਿਸਕਲੇਮਰ :- ਸਥਾਨਕ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਅਨੁਵਾਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਨਿਆ ਨਿਰਣਾਂ ਕੇਵਲ ਮੁਕੱਦਮੇਬਾਜ਼ਾਂ ਲਈ ਉਹਨਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਭਾਸ਼ਾ ਵਿੱਚ ਸਮਝਣ ਤੱਕ ਹੀ ਸੀਮਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸਦਾ ਕਿਸੇ ਹੋਰ ਉਦੇਸ਼ ਲਈ ਇਸਤੇਮਾਲ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ । ਸਾਰੇ ਵਿਹਾਰਕ ਅਤੇ ਅਧਿਕਾਰਤ ਮੰਤਵਾਂ ਲਈ ਨਿਆਂ ਨਿਰਣੇ ਦਾ ਅੰਗਰੇਜ਼ੀ ਸੰਸਕਰਣ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਅਮਲ ਲਾਗੂਕਰਨ ਲਈ ਇਸ ਨੂੰ ਤਰਜੀਹ ਦਿੱਤੀ ਜਾਵੇਗੀ।

ADITYA MAHAJAN ADVOCATE